

Bussemaker

twijfel trekken. Ook mijn fractie trekt het in twijfel. Wij zullen dat debat in ieder geval hier voeren.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Dat lijkt mij heel goed. Wij gaan het dan hebben over wat voor soort diensten het betreft en wie wat definieert.

Ik heb hiermee alle vragen beantwoord. Ik kijk uit naar de stemmingen. Die worden nog spannend, met twee amendementen die echt niet samen kunnen gaan. Met mevrouw Wiegman spreek ik de hoop uit dat wij het boek over de huishoudelijke hulp dan ook kunnen sluiten. Het is van het grootste belang om de aandacht te vestigen op alle andere belangrijke Wmo-thema's, zoals vrijwilligerswerk en mantelzorg, waaraan gelukkig bij gemeenten, maar ook bij de Kamerdebatten die wij hier voeren, steeds meer aandacht gegeven wordt. Daar kijk ik naar uit.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: De stemmingen over het wetsvoorstel, de amendementen en de moties worden volgende week dinsdag gehouden. De staatssecretaris heeft een aantal toezeggingen gedaan. Korthedshalve verwijs ik u daarvoor naar de registratie van de toezeggingen bij de commissie-informatie.

De vergadering wordt van 16.22 uur tot 20.00 uur geschorst.

Voorzitter: Cramer

Aan de orde is het **spoeddebat** over **milieuvergunningen voor veehouderijbedrijven**.

De **voorzitter**: Ik verwelkom de minister van LNV, de minister van VROM, de minister van V en W en uiteraard de collega's uit de Kamer. Dit is een spoeddebat over de milieuvergunningen naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State. Ik vraag de woordvoerders dringend, uitsluitend daarover te spreken – daar probeer ik ook op te sturen – zodat het debat niet uitloopt; dit is een spoeddebat. De woordvoerders hebben drie minuten spreektijd. Ook die zal ik streng handhaven. Als de leden hun interrupties en aanvullende vragen kort kunnen houden, dan is er ruimte voor wat interrupties. Overigens bestaat bij mij een interruptie vanavond uit een vraag en een afrondende vraag. Als de leden de interrupties niet kort houden, beperk ik die ook in aantal, zodat wij het debat op de hoofdlijnen kunnen voeren.

□

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Allereerst wil ik de ministers feliciteren. De minister van LNV feliciteer ik met haar insteek bij de verduurzaming van de veehouderij, de minister van VROM met het bereiken van de goedkeuring van het NSL en de minister van V en W met de Spoedwet wegverbreding. Op grond van deze beleidsvoornemens kan er worden gebouwd door boeren en worden gewerkt aan de verbetering van de luchtkwaliteit. Hierdoor kan er met behulp van het NSL door de minister van Verkeer en Waterstaat ook worden gewerkt aan de aanleg van nieuwe wegen, tenminste daar in het land waar geen Natura 2000-gebieden in de buurt liggen.

Dat is immers het gevolg van de uitspraak van de Raad van State van 1 april jongstleden – jawel, 1 april – dat een bestaande activiteit opnieuw moet worden getoetst.

De minister van LNV heeft op terechte vragen van de heer Van der Vlies, waar wij het bij de regeling nog even over hebben gehad, geantwoord dat zij daar niet meteen een probleem in ziet. Zij erkent wel dat de Raad van State daarin een andere koers volgt. Zij denkt echter dat bestaande bedrijven op grond van de toetsing hun bestaande activiteiten kunnen handhaven, doordat er sinds kort, namelijk 1 februari 2009, een nieuwe wet van kracht is over het bestaand gebruik. Aan de minister van LNV vraag ik of dat alleen het geval is bij bedrijven die niet bewegen. Naast haar zit de minister van VROM, met wie de Kamer, alsook de samenleving en de sector de afspraak heeft gemaakt dat bedrijven moeten gaan bewegen en dat zij moeten investeren. Wij hebben afgesproken dat bedrijven allemaal een plan moeten inleveren. Dat geldt ook voor bedrijven die in de buurt van Natura 2000-gebieden liggen. Op grond van die afspraak moeten zij investeren en bewegen. Die bedrijven zitten met de problemen. Erkennen de minister van VROM en de minister van LNV die problematiek ook?

Bij wegen is er sprake van precies hetzelfde probleem. Erkent de minister van Verkeer en Waterstaat dat er mogelijk grotere problemen aan de orde zijn met stikstofemissie bij de aanleg van wegen, of mogelijk zelfs bij het onderhoud, van bestaande wegen door de uitspraak van de Raad van State?

De **voorzitter**: U hebt nog 30 seconden spreektijd.

De heer **Koopmans** (CDA): Delen de ministers onze opvatting dat het noodzakelijk is om wetswijzigingen voor te bereiden? Alleen de aanpak via de beheerplannen is in de ogen van de CDA-fractie onvoldoende. De Kamer heeft al eerder aangegeven bij de wetswijziging die aan de orde is geweest bij het bestaand gebruik, dat mogelijk anderszins het ontbreken van een juridische borging van die beheersplannen in de wet tot een risico leidt. Met deze uitspraak in de hand zegt de CDA-fractie: kabinet, ga werken aan een noodwet ten behoeve van zowel het milieu als de boeren en de mogelijke aanleg van wegen, en dus de verbetering van de milieukwaliteit. Bereid een wetswijziging voor en ga daarover het gesprek aan met de Europese Commissie.

De heer **Polderman** (SP): U zegt dat het antwoord van de minister van LNV op vragen van de heer Van der Vlies luidt dat die bedrijven niet in de problemen komen, omdat wij een nieuwe wet hebben. U zegt echter dat dit wel zo is zodra die bedrijven gaan bewegen. Wat bedoelt u met "bewegen"? Ik denk namelijk dat u "uitbreiden" bedoelt.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik noem een voorbeeld. Een bedrijf heeft 3000 varkens en daarmee een uitstoot van 3000 kilogram ammoniak. Het bedrijf ligt in de buurt van een natuurgebied. Het zou de keuze kunnen maken om een luchtwasser aan de stal hangen, waardoor er in plaats van 3000 kilogram nog maar een kwart van de uitstoot, 750 kilogram, overblijft. Dit mag niet op grond van deze uitspraak, omdat dan een toetsing zal moeten plaatsvinden op grond van de Natuurbeschermingswet. In deze wet staat het begrip "significant". Het ondertus-

Koopmans

sen veel te vage begrip "significant", en ook deze uitspraak, zullen in dit specifieke geval leiden tot een verbetering van de milieukwaliteit voor het natuurgebied, maar hebben tot gevolg dat een toetsing ertoe leidt dat de Natuurbeschermingswetvergunning mogelijkere wijs groot gevaar loopt.

De heer **Polderman** (SP): De conclusie is dus dat u bang bent dat in dit soort gevallen een passende beoordeling niet is te maken.

De heer **Koopmans** (CDA): Ja. Dat zou natuurlijk vreselijk zijn. U wilt vaak niet dat er wordt uitgebreid, maar er is natuurlijk een aantal boeren dat de luchtwas-ser door middel van uitbreiding zal betalen. Wij moeten dit met elkaar mogelijk maken, omdat daarmee de ammoniakuitstoot naar een kwart wordt verminderd. Dit is goed voor de boer, want er komen niet meer varkens in Nederland, en goed voor het milieu. Wij willen dat het kabinet dit heel precies en snel in noodwetgeving gaat regelen.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Tussen de stukken over de wijziging van de Natuurbeschermingswet kwam ik een heel mooi amendement tegen van een fractiegenoot van de heer Koopmans, de heer Jager, waarin juist dit bestaande zou worden geregeld. Ik had ook het idee dat dit op een goede manier zou gebeuren en dat wij daardoor minder in de problemen zouden zijn geraakt. Waarom is dit amendement uiteindelijk gewijzigd en niet op de oorspronkelijke manier in stemming gebracht?

De heer **Koopmans** (CDA): Mevrouw Neppéus snijdt een punt aan dat voor een heleboel personen pijnlijk is. De heer Jager had een tweetal buitengewoon relevante amendementen ingediend, waarin met name het bestaand gebruik beter zou zijn geregeld. Destijds heeft dit vanuit de Kamer en het kabinet geleid tot een hernieuwde adviesaanvraag aan de Raad van State over dat amendement. Laat ik het maar even zo samenvatten dat de raad zei: dit is niks. Op grond van dat advies is dit amendement ingetrokken. Daarna zaten wij in grote problemen, omdat het amendement niet is aangenomen. Het is inderdaad buitengewoon jammer dat het destijds verstandige amendement-Jager uiteindelijk niet in stemming is gebracht, omdat wij dan minder problemen zouden hebben gehad. Daarom is het nodig om nu wel stappen te zetten. Toen de VVD-fractie in het najaar bij de begroting van Verkeer en Waterstaat begon over de mogelijke problemen van de Natura 2000-wetgeving inzake wegeaanleg, had zij een punt. De fractie heeft door de uitspraak van de Raad van State volstrekt gelijk gekregen dat er een groot risico is gecreëerd voor de plannen en de ambities van de minister van Verkeer en Waterstaat.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Zo direct kom ik in mijn eigen bijdrage terug op dat punt.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik vraag mij af waar de verantwoordelijkheid van de CDA-fractie is met het gegoochel en het gekok rondom de rechtspositie van veehouderijbedrijven in Nederland. Toen in 2005 de gewijzigde Natuurbeschermingswet van kracht werd, was er voor die tijd al weinig handhavend opgetreden met

betrekking tot de vraag of bedrijven een vergunning nodig hadden.

De **voorzitter**: Ik vraag mevrouw Ouwehand, zich te beperken tot de aard van het spoeddebat.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Dat zal ik zeker doen. De vraag is namelijk, heel concreet, of de CDA-fractie zich destijds geen zorgen heeft gemaakt over de rechtspositie. Is er toen aan de minister en binnen de fractie een aantal vragen gesteld over de wijze waarop dat bestaand gebruik in de toekomst door onze rechter zou worden beoordeeld?

De **voorzitter**: Ik verzoek de heer Koopmans buitengewoon bondig te antwoorden en niet verder uit te wijden dan strikt noodzakelijk. Ik sta mevrouw Ouwehand geen aanvullende vraag op dit punt toe, omdat ik vind dat het buiten de orde van het spoeddebat is.

De heer **Koopmans** (CDA): Het is heel goed als wij gezamenlijk optrekken om de rechtszekerheid voor agrarische ondernemers te vergroten. Dat is destijds aan de orde geweest. Door deze uitspraak van de Raad van State, en daar bovenop nog de uitspraak van de raad van afgelopen september, waarin het ammoniaktoetsingskader aan gruzelementen is geslagen, is nu echter sprake van totale rechtsonzekerheid voor vele, vele duizenden bedrijven in Nederland. Nogmaals, deze bepaling geldt niet alleen voor agrarische bedrijven. Zij geldt voor alle activiteiten als sprake kan zijn van een significante aanpassing van een Nb-gebied in de omgeving. Deze fout moeten wij niet maken. Eigenlijk hadden wij ook de minister van EZ moeten uitnodigen.

□

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Waar ik eindigde met mijn interruptie, wil ik met mijn betoog beginnen. Ik vind dan dat de Raad van State een zeer zinnige uitspraak heeft gedaan. De Raad van State zegt namelijk: het enkele feit dat onder het voor 1 oktober 2005 geldende wettelijke regime geen verzoek omtrent handhaving is ingediend en niet handhavend is opgetreden tegen de maatschap betekent niet dat de op genoemde datum bestaande ammoniakemissies en daarmee samenhangende ammoniakdepositie als bestaand recht in het kader van de toepassing van de Nb-wet 1998 mag worden beschouwd. Dat is een relevant punt. Wij kunnen nu wel doen alsof die Natuurbeschermingswet niet is gewijzigd en alsof die helemaal niet bestaat, maar zij is er wel. Als je tegen ondernemers zegt "een milieuvergunning is goed genoeg, let maar op, wij gaan daar niet op handhaven", dan komt er een moment waarop je hard met je neus tegen de muur loopt en dat de rechter toch zegt: "maar zo werkt het niet". Het lijkt erop dat als het gaat om de bescherming van natuur in Nederland wij een abonnement op vernietigende uitspraken van de Raad van State hebben. Ik noem: de mosselvergunningen, de kokkelvergunning en het interim-toetsingskader ammoniak. Keer op keer zegt de Raad van State: zo gaat het niet. Als je namelijk een veehouderij hebt die in de buurt van een natuurgebied ligt, dan moet worden getoetst of de vervuiling die je met je veestapel veroorzaakt niet te veel schade toebrengt aan de kwetsbare natuur in je

Ouwehand

achtertuint. Men is dan gewoon vergunningplichtig op grond van de Natuurbeschermingswet.

Het ministerie vond het kennelijk niet nodig dat men dat zou zijn. De Natuurbeschermingswet kende dan ook een zeer moeizame start en het heeft lang geduurd voordat alles rond was. Nederland begon met de herziening in 1998. Daarom is dat jaartal aan de naam van de wet verbonden. Nederland werd door Europa op de vingers getikt, want de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn werd onvoldoende geïmplementeerd. Uiteindelijk duurde het tot 2005 voordat de wet eindelijk van kracht was. Ik vraag de minister of zij of haar ministerie ervoor heeft gekozen om het bestaand gebruik te legaliseren en, zo ja, welke risicoanalyse daaraan ten grondslag heeft gelegen. De bevoegdheid is overgedragen aan de provincies. Nu blijkt dat zij daar geen raad mee weten. Nu blijkt ook dat de beleidslijn, die inhoudt dat als je een milieuvergunning hebt je de Nb-wetvergunning er gratis bij krijgt, niet klopt. Ik wil concreet van de minister van Landbouw horen welke risicoanalyses destijds zijn gemaakt. Hadden de juristen op het ministerie van LNV de gevolgen niet moeten voorzien? Hoe groot is de rechtszekerheid als je goochelt met risico's bij de toekenning van bestaande rechten?

Voorzitter. Concreet wil ik weten waarom men dit niet had kunnen zien aankomen. Ik heb het sterke vermoeden dat men met de grote legaliseringstruc op het ministerie van LNV de grote vriend van de boeren wil uithangen en dat wij op deze manier, als je alles goed in aanmerking neemt, uiteindelijk de grote vijand van de boeren zijn. Hierover krijg ik graag meer duidelijkheid.

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Vindt mevrouw Ouwehand dat een varkenshouder die bijvoorbeeld met zijn bedrijf 2 kilometer van een Nb-wetgebied verwijderd is en die ervoor kiest om biologisch te werk te gaan en zijn dieren in de wei te houden, terwijl hij voorheen zijn dieren binnen hield, in de gelegenheid moet worden gesteld om zo met zijn dieren om te gaan?

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik vind dat alle varkenshouders hun varkens buiten moeten laten lopen, maar u weet welke voorwaarden onze partij daarbij laat gelden. Wij gaan eerst na hoeveel dieren wij überhaupt in Nederland kunnen hebben, gelet op de kaders die onze natuurbeschermingsverplichting met zich meebrengt.

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Dit is theorie. Gewoon, boer Jansen ...

De **voorzitter**: Wilt u aan mij overlaten om te bepalen wie wanneer spreekt en niet zelf meteen het woord nemen? Ik zou dat fijn vinden.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik zei ook: voorzitter. Ik dacht u te zien knikken.

De **voorzitter**: Nee. Laat ik u geruststellen: ik heb geen Parkinson. U kunt nog een afrondende opmerking maken.

De heer **Koopmans** (CDA): Maar ik wil wel een echt antwoord op de door mij gestelde vraag.

De **voorzitter**: Dan had u mevrouw Ouwehand moeten laten uitspreken. U rondt af.

De heer **Koopmans** (CDA): Mevrouw Ouwehand, vindt u dat een boer die zijn dieren op een biologische manier wil gaan houden en zich met zijn bedrijf in een natuurbeschermingsgebied bevindt, zijn bestaand bedrijf daarvoor mag ombouwen, ja of nee?

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): De heer Koopmans weet ook dat het bestaande systeem zoveel dilemma's voor de Partij voor de Dieren oproept, dat zij daar niet in zal meegaan. Als de vraag echter concreet voorligt, blijven voor ons de randvoorwaarden natuur, milieu en dierenwelzijn. Als dat niet lukt en niet verenigbaar is, kan zo'n bedrijf helemaal niet op zo'n plek. Dan kiezen we daarvoor.

De heer **Koopmans** (CDA): Weet dat na deze uitspraak ...

De **voorzitter**: Mijnheer Koopmans, ik had u niet het woord gegeven. Het spijt me. Ik hoop toch echt dat we dat voor de plezierigheid van het debat wel blijven doen.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dank u wel!

□

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Voorzitter. De Raad van State heeft op 1 april uitspraak gedaan in twee beroepszaken over de Natuurbeschermingswet. Deze vergunningen inzake de Natuurbeschermingswet zijn in 2008 door Gedeputeerde Staten van Brabant verleend aan agrarische bedrijven rond de Natura 2000-gebieden in Mariapeel, Deurnese Peel en De Groote Peel op basis van de oude milieuvergunningen. De Raad van State heeft geconcludeerd dat deze vergunningen ten onrechte zijn gebaseerd op de onderliggende milieuvergunningen. Bestaande rechten uit de milieuvergunning zijn niet relevant voor het wel of niet verlenen van een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet en kunnen dat ook niet, aangezien er twee wetten zijn, twee verschillende doelstellingen en verschillende criteria. De overweging of een vergunning verleend kan worden is namelijk ook afhankelijk van geheel verschillende criteria.

Deze uitspraak is in feite een herhaling van zetten, want in 1992 is door het arrest-Kuunders deze uitspraak ook al gedaan, dus eigenlijk was het niet echt schrikken. Ik vraag de minister van LNV dan ook of het klopt dat deze bedrijven nooit eerder een vergunning ingevolge de Natuurbeschermingswet hebben aangevraagd terwijl zij daartoe wel verplicht waren, zelfs al voor 2005. Hoe kan deze situatie toch zijn ontstaan sinds het Kuundersarrest van de Hoge Raad in 1992, waarin bekend werd gemaakt dat toekenning van de milieuvergunning niet de vergunningsplicht ingevolge de Natuurbeschermingswet ongedaan maakt? Is dit LNV ontgaan of is het de provincie ontgaan? Had de vergunningverlener – het gaat hier om de Hinderwet – hiernaar moeten vragen en, zo ja, welke instantie had hierop moeten handhaven? Is dat de VROM-Inspectie of is dat de AID?

Van zeer verschillende kanten ontvingen wij vandaag noodkreten met de strekking dat het toch niet zo kan zijn dat er straks wel natuur is maar dat er geen koeien meer in de wei lopen. Dat kan toch niet de bedoeling zijn. Daarom is het aan zo'n gebied – in dit geval ook de provincie Overijssel die dit schreef – om zo'n beheerplan te maken en te hebben, waarin koeien toch wel een plek krijgen. Ik denk dat er duidelijke keuzes gemaakt moeten

Jacobi

worden. De belasting van de natuurgebieden is hoog en misschien wel te hoog om de doelen te kunnen halen. Daarom moeten wij een plan hebben, waarin wij de ammoniakdepositie voor de toekomst verlagen met toch de bedoeling de koeien in de wei te houden.

De **voorzitter**: U hebt nog een halve minuut!

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Ik zal er snel doorheen gaan. Voor 1 september moeten er beheerplannen zijn. Het lijkt mij dan ook het beste dat wij voor alle gebieden een duidelijk ammoniakplan maken. Kan de minister van LNV ervoor zorgen dat deze ammoniakplannen – die kunnen worden gezien als deelplannen – nu als de donder gemaakt worden? Iedereen heeft recht op duidelijkheid. Is het misschien een optie om een deel van het beheerplan nu al in werking te laten treden, zodat we snel naar een duidelijke juridische positie toe kunnen?

Uit recente gegevens blijkt dat het NEC-plafond niet gehaald wordt. Wat gaan de ministers daaraan doen? Denkt de minister van LNV nu ook nog ruimte te hebben voor een verruiming van het melkquotum?

De heer **Koopmans** (CDA): Deelt mevrouw Jacobi de opvatting die ook door de provincies is verwoord in hun brief, dat dit niet alleen voor veebedrijven maar ook voor aanleg en onderhoud van wegen – zoals ook de provincie Overijssel bij Weerselo beschrijft – door deze uitspraak grote gevolgen kan hebben? Deelt zij ook de opvatting dat wij met gezwinde spoed moeten oppakken wat we recent hebben afgesproken in het vernieuwde regeerakkoord om problemen te voorkomen?

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Er is al een hele slag gemaakt als het gaat om de reductie in de industrie en het wegverkeer. Nog steeds wordt 21% van de uitstoot aan NO_x door het verkeer veroorzaakt. Ik denk dat de aanleg van nieuwe wegen mogelijk gevolgen zal hebben, maar ik laat graag de minister van Verkeer en Waterstaat hierover aan het woord.

De **voorzitter**: Dat doe ik voor u.

□

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Voorzitter. Ik denk dat wij in grote problemen zijn gekomen door de uitspraken van de Raad van State. Dat betreft de landbouw, vooral als het gaat om de uitleg die gegeven moet worden aan het woord "bestaand", maar het gaat ook verder. Hierbij speelt ook een rol hoe wij in Nederland richtlijnen invoeren. Nemen wij die letterlijk over van Brussel of voegen wij daar dingen aan toe als "ja, mits" of "nee, tenzij" of het woord "bestaand". Ik zei eerder dat wij het amendement van de heer Jager bijna hebben omarmd. Graag ontvang ik het advies van de Raad van State daarover, want als wij iets willen in deze Kamer als politiek zullen wij tot wetwijziging moeten komen. Wij zullen iets moeten doen met de term "bestaand" om kleine wijzigingen van bestaande situaties te regelen, zoals een dakkapel of een luchtwasser. Ik overweeg een motie op dit punt, maar ik wacht eerst de reactie af van de minister van Landbouw. Nogmaals, aan wetwijziging is niet te ontkomen.

De uitspraken van de Raad van State gaan nog verder. Zij raken niet alleen de landbouw, maar ook het terrein

van Verkeer en Waterstaat, de aanleg van infrastructuur. Ik noem recreatieverblijven, drinkwatervoorzieningen. Allerlei zaken kunnen hierdoor worden geblokkeerd. Ik heb daarover op 25 november 2008 een motie ingediend bij de behandeling van de VROM-begroting. In die motie, die is aangenomen, wordt het kabinet verzocht voor 25 mei te komen met de gevolgen voor de Natura 2000-gebieden en andere natuurgebieden en met maatregelen om eventuele negatieve gevolgen op te vangen. Ik heb de indruk – ook uit het nieuwe regeerakkoord – dat het kabinet wegen wil aanleggen en wil bouwen. Maar dat zal niet zo maar gebeuren.

Tot slot heb ik nog een vraag aan de minister van Verkeer en Waterstaat. Wat zijn de gevolgen hiervan voor de plannen met de A2 bij Eindhoven?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Mijn oren klapperden tijdens het debat over het crisissakkoord toen ik de partijleider van de VVD hoorde zeggen dat de VVD zeer kritisch is over de bio-industrie en dierenwelzijn heel belangrijk vindt. Ik hoor mevrouw Neppérus nu een heel ander verhaal vertellen. Was dat puur voor de show en gaat zij nu weer over tot de orde van de dag of vindt de VVD de bio-industrie echt heel belangrijk?

De **voorzitter**: Voordat mevrouw Neppérus antwoord geeft, wijs ik erop dat dit een vraag is die buiten de orde van het speeddebat valt.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Een punt van orde, voorzitter.

De **voorzitter**: Laat mij eerst even uitpraten, dan mag u een punt van orde naar voren brengen. Ik geef u geen gelegenheid voor het stellen van een vervolgvraag. Ik geef mevrouw Neppérus de gelegenheid om kort te antwoorden. En dan nu uw punt van orde.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Dit debat gaat over een verzoek tot uitbreiding van een aantal veehouderij-bedrijven in Noord-Brabant. Dat verzoek is eerst geaccepteerd door de provincie, daarna is er bezwaar tegen gemaakt door de Raad van State. Het heeft dus heel erg te maken met het debat over de bio-industrie, over de vraag of die verder uitgebreid moet worden of niet. Mijn vraag aan mevrouw Neppérus is of de VVD het nu echt meent ...

De **voorzitter**: Mijnheer Dibi, dat was uw punt van orde. Daar ga ik nu op antwoorden en dan sta ik u geen vervolgvraag meer toe. Dit debat is aangevraagd in het kader van de uitspraak van de Raad van State en de gevolgen daarvan voor het natuurbeheer. Het punt dat u naar voren brengt, staat nu niet ter discussie. Volgende week wordt daarover een algemeen overleg gehouden. Mevrouw Neppérus krijgt de gelegenheid om op uw vraag te antwoorden.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Naar aanleiding van de vraag van de heer Dibi kan ik antwoorden dat de VVD heeft gezegd grote bezwaren te hebben tegen de bio-industrie, vooral tegen al die reclames voor kiloknallers. Dat neemt echter niet weg dat wij het belangrijk vinden dat naast aandacht voor het milieu ook de economie niet uit het oog verloren moet worden. Zoals ik zei, heeft deze uitspraak veel verdergaande gevolgen.

Neppérus

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil graag nog een punt van orde maken. Ik wil graag bezwaar maken tegen de wijze waarop u dit debat beperkt. Ik denk dat dit ten onrechte is. Ik weet niet of u precies weet wat deze discussie behelst, maar het gaat wel degelijk om de vraag of wij wel of niet vinden dat de bio-industrie uitgebreid moet worden. Als ik een vraag stel aan mevrouw Neppérus wil ik niet meteen van u horen dat u mij geen vervolgvraag toestaat als u niet precies weet waar het over gaat.

De **voorzitter**: Ik was bijna geneigd om u gelijk te geven, maar de manier waarop u nu de voorzitter toespreekt, stoort mij. Ik ben namelijk ook woordvoerder op het gebied van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Ik denk dat ik dus wel degelijk weet waar het over gaat. Nu acteer ik als voorzitter en heb ik ook de orde te handhaven. Het spoeddebat is aangevraagd over de uitspraak van de Raad van State en de gevolgen daarvan voor de beheerplannen, vooruitlopend op het AO van volgende week. Dat is de positie van dit debat en daar ga ik u allen aan houden, inclusief mijzelf.

De heer **Polderman** (SP): Ik denk dat mevrouw Neppérus het met mij eens is dat de Nb-wet ingewikkeld is. Haar oplossing is om de wet te gaan veranderen. Hoe snel denkt zij dat te kunnen doen? Zij weet dat deze simpele wijziging van de wet ook niet zo heel simpel tot stand is gekomen. Denkt zij dat zij het doel om dit sneller te realiseren daarmee realiseert?

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik stel eerst vast dat je naar mijn idee de wet moet wijzigen. Ik wacht de reactie af van de bewindslieden, maar ik denk dat dit onoverkomelijk is. Dan zul je in die wet moeten regelen wat je in die tussenperiode doet. Je zult iets moeten doen. Ik ga daarover graag in gesprek met andere partijen en met het kabinet. Je zult ook in Brussel moeten praten. Ik denk dat wij echt moeten zeggen dat wij een situatie hebben bereikt die wij gewoon niet goed vinden. Als het gaat om bestaande situaties of kleine wijzigingen kom je ineens middenin de problemen. Die problemen kunnen nog veel verdergaan, doordat er gevolgen kunnen zijn voor infrastructuur et cetera. Ik hoor hierop graag een reactie van het kabinet. Een wet gaat niet snel, dus ik suggereer dat het beter kan met een ministeriële regeling. Als het kabinet denkt dat daar de oplossing zit, hoor ik dat graag van de betrokken bewindslieden, maar ik denk dat meer nodig is.

De heer **Polderman** (SP): Ik concludeer dat mevrouw Neppérus het alleen nog maar ingewikkelder maakt, want zij wil voor die wetswijziging ook nog in Brussel gaan praten. Ik ben benieuwd wat de regering daarvan zegt, want een wetswijziging lijkt mij niet zo simpel.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Het lijkt u niet zo simpel, maar een wetswijziging kan ook snel, zeg ik uit ervaring, omdat ik jarenlang ambtenaar ben geweest. Deze kunnen zelfs onmiddellijk in werking treden.

De heer **Koopmans** (CDA): Mevrouw Neppérus noemde een aantal termen die wij nader moeten bespreken. Zij noemde niet het begrip "significant". Kan ik ervan uitgaan dat zij dat ook een onderwerp van debat vindt? Vindt zij net als wij dat het kabinet ter voorbereiding zo

snel mogelijk naar Brussel moet om alvast een brief hierover te krijgen? Dat zou kunnen helpen bij de jurisprudentie.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik geef de heer Koopmans graag toe dat ook het woord "significant" alleen maar tot onduidelijkheden leidt. Dat hebben wij allebei vaker gezegd. Als een bezoek aan Brussel daarbij kan helpen, wil ik dat gaarne ondersteunen, naast die andere punten die ik noem.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Het is mij niet duidelijk welke rechtszekerheid de VVD-fractie aan de betrokken veehouders biedt. Wij hebben een situatie waarin niet is gehandhaafd, een overgang naar een nieuwe wet en een vrije interpretatie van LNV van hoe de vergunnings-situatie dan zou moeten liggen. Dan kom je in de problemen omdat de rechter het bevoegd gezag terugfluit, maar als je dan besluit om de wet te wijzigen, is er in de tussentijd geen oplossing, terwijl de VVD-fractie vanuit haar verantwoordelijkheid ook niet heeft aangedrongen op handhaving. Ik wil hierop graag een reflectie.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ik ben blij dat u de rechtszekerheid van de betrokken groep van belang vindt, maar deze is nu juist door die uitspraak in het geding gekomen. Vandaar dat ik meer helderheid moet hebben. Na deze wet dachten de mensen dat het geregeld was, maar het bleek niet geregeld te zijn. De rechtszekerheid is in het geding gekomen.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Mijn vraag is waar de verantwoordelijkheid ligt. De situatie wordt geschetst dat het zo vervelend is dat de Raad van State dit ineens zegt, alsof het uit de lucht komt vallen. Er is niet gehandhaafd. Er is een vrije interpretatie dat een milieuvergunning wel genoeg zou zijn. De VVD-fractie zegt ook niet dat zij er een andere vergunning gratis bij krijgen. Daarop moeten wij reflecteren voordat wij verder kunnen. Je gaat toch niet de wet wijzigen, omdat het bevoegd gezag eerder heeft zitten slapen?

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Mevrouw Ouwehand gebruikt het woord slapen. Het gaat mij, en gelukkig meer fracties in de Kamer, erom dat je gewoon zegt: mensen dachten gewoon met goed gevoel en verstandig denken dat zij het konden doen, dat de bestaande situatie werd gehandhaafd. Bij de behandeling van de wetswijziging is aan de orde geweest dat zij verder zouden kunnen. Ben ik er blij mee dat er nu opeens door de rechter "stop" is geroepen? Het antwoord zal mevrouw Ouwehand duidelijk zijn, dat is nee.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Is het mevrouw Neppérus bekend dat bij de rechtszitting ook aan de orde is geweest dat de Milieufederatie en alle andere partijen hebben aangegeven dat zij erin geloven dat het ammoniakplan per omgaande moet worden gemaakt? Daarmee wordt een gebrek in de procedure rechtgezet. Dat biedt juist die rechtszekerheid op heel korte termijn. Is het haar bekend dat een wetswijziging toch minstens enige jaren duurt en dat de rechtszekerheid dan nog niet is gegarandeerd? Waarom kiest zij niet voor een ammoniakplan op korte termijn?

Neppérus

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Ten eerste gaat het niet alleen om ammoniak, is mij verzekerd. Het gaat veel en veel verder, heb ik hier tien minuten geleden betoogd. Ik breng dit maar even in herinnering bij mevrouw Jacobi. Ik denk niet dat je er daarmee bent. Deze hele wet geeft alleen maar onzekerheid. Maar als zij voorstellen heeft voor praktische oplossingen, dan hoor ik ze graag. Ik denk dat meer nodig is.

□

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. De SGP-fractie heeft vorige week verbouwereerd kennis genomen van twee uitspraken van de Raad van State op grond van de Natuurbeschermingswet. Wij dachten dat wij bestaande agrarische activiteiten met de recente wijziging van de Natuurbeschermingswet in bescherming hadden genomen, maar nu komt dit eroverheen. Waar gaat dit dan naartoe, luidt de vraag die je toch uit een geprangd gemoed stelt.

Mijn fractie schrok van de mogelijke consequenties en heeft toen direct schriftelijke vragen gesteld, die gisteren zijn beantwoord. Maar ook die antwoorden stellen ons verre van gerust. Hebben de verontruste provincies, agrariërs en agrarische adviesbureaus het nu bij het verkeerde eind of het kabinet? Het grote pijnpunt in de recente uitspraken is dat bij de beoordeling van de effecten van een activiteit geen beroep meer kan worden gedaan op bestaande rechten uit een milieuvergunning, inclusief de vergunde ammoniakemissie, maar dat het betreffende bedrijf als geheel in ogenschouw moet worden genomen. Wat is dan de uitgangssituatie voor het bepalen of sprake is van significante negatieve effecten?

Mijn belangrijkste vraag voor vanavond luidt: wat is eigenlijk nog bestaand recht? Welke juridisch houdbare uitgangssituatie moeten provincies hanteren bij toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet. De minister lijkt het ontstane probleem uiteindelijk toch op het bordje van de provincies en uiteindelijk de rechter te leggen. Maar zo moeten wij toch niet met onze agrarische ondernemers omgaan? Ik wil nu of op zeer korte termijn duidelijkheid over de juiste uitgangssituatie. Als onze interpretatie van de uitspraken van de Raad van State juist is, vraagt mijn fractie de bewindslieden dringend om de Natuurbeschermingswet op zo kort mogelijke termijn te wijzigen en bestaand recht op basis van de laatst verstrekte milieuvergunning in deze wet vast te leggen en tot dan al het mogelijke te doen om te bouwen aan een stukje zekerheid op bedrijfsniveau.

Ik spreek nu over de agrarische sector, maar ook andere sectoren zijn hierbij hoogstwaarschijnlijk in het geding. Neem de recreatie, neem de wegenbouw. Het is, denk ik, niet voor niets dat de minister van V en W vanavond ook is aangeschoven. Actie dus, zo nodig tot in de Europese Commissie te Brussel aan toe. Ik denk dat dit nodig is en ik vraag echt alle hens aan dek, want dit mogen wij niet laten gebeuren als maar een deel van de somber geschetste scenario's waar zou moeten worden. Quod non.

De heer **Polderman** (SP): Ook de heer Van der Vlies pleit eigenlijk voor een wijziging van de wet, maar hij kent toch ook het tijdpad voor het maken van de beheerplannen? De concepten zouden in september klaar zijn. Is hij daarover zo somber of denkt hij dat dit misschien

sneller gaat – het is een kwestie van minder dan een halfjaar – dan nu de wet wijzigen? Immers, je kunt een instrument inzetten dat op zich wel aansprekend is, maar waar doe je verstandig aan als je denkt dat dit het doel voorbijschiet? Graag hoor ik daar zijn mening over.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. Die beheerplannen moeten er zo snel mogelijk komen. Dat is een bestendige lijn, ook van mijn fractie. Het heeft eigenlijk hier en daar al te lang geduurd. Wij kennen de voorgeschiedenis. Overigens heeft mijn fractie ook ervoor gepleit – ik denk zelfs dat ik zeggen mag: als een van de eerste fracties – een gedegen juridisch kader onder dit alles te leggen. Daar lopen wij nu dus wel hard tegenaan. Wij moeten een niet-juridisch geborgde situatie niet langer laten voortduren dan hard nodig is. Dat is de stelling van mijn fractie en die heb ik bij herhaling uitgesproken. Het is gelopen zoals het gelopen is. Daar heb ik ook mijn rol in gespeeld. Daar neem ik ook een stukje verantwoordelijkheid voor, daar loop ik niet voor weg, maar de situatie die wij nu hebben, moet ons dwingen tot actie.

Linksom of rechtsom: op bedrijfsniveau moet er een stukje zekerheid ontstaan voor bestaande gebruikssituaties. Dat geldt ook voor de ontwikkelingsmogelijkheden, daar waar die aan de orde zijn. Dat willen wij allemaal, ter wille van het dierenwelzijn, van het milieubeheer en wat dies meer zij. Dat is ook echt een aspect: kijkt u maar naar de bedrijven die aan het innoveren zijn. Dat weet de heer Polderman, want wij zijn samen wel eens op zulke bedrijven geweest. Die dingen moeten we niet laten lopen, die moeten wij meenemen en inbouwen, wat mij betreft ook in het crisispakket. Een stukje werkgelegenheid zit er immers ook nog aan vast.

De heer **Polderman** (SP): Ik ben blij dat de heer Van der Vlies zegt: linksom of rechtsom. Dat er actie nodig is, ben ik absoluut met hem eens. De vraag is alleen welk middel het meest adequaat is. Ik hoor daarover graag de opvatting van de regering.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. Staat u mij nog een afrondende opmerking toe. Ik heb mij in de loop der jaren regelmatig gestoord aan het feit dat wetgeving, hoe relevant en hoe urgent ook, zo lang onderweg moest zijn. Dat is waar. Wij weten echter ook dat er, als de politieke wil er nu eens zou zijn, veel meer kan en dat het veel sneller kan dan wij wel eens voor mogelijk hebben gehouden. Dat is eveneens gebleken en daar moeten wij ook een keer de moed toe hebben.

□

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Allereerst: het was niet mijn bedoeling om zo tegen u uit te vallen, dus ik hoop dat u dat ondanks het blijvende meningsverschil niet te persoonlijk opvat.

De **voorzitter**: Zand erover.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Oké.

Voorzitter. Een nieuwe nationale volkssport is in volle bloei: schieten op milieuregels en mondige burgers. Ben je een mondige burger met hart voor dieren, natuur en milieu, dan ben je loslopend wild voor schietgrage

Dibi

CDA'ers als topsporter Ger Koopmans. De Raad van State heeft niets anders gedaan dan de uitbreiding van een veehouderij te toetsen aan de wet. De verkregen milieuvergunning bleek in strijd met de wet. Die uitspraak lijkt mij niet alleen redelijk, maar ook noodzakelijk. De Peel is een prachtig stukje Nederland, maar het is door de mest ook het meest verzuurde stukje grond van Nederland, en het wemelt er van de bio-industrie. GroenLinks gunt het alle Nederlanders nu en in de toekomst om te kunnen blijven genieten van dit nationale erfgoed. Daarom is handhaving van onze wet- en regelgeving en betrokkenheid van mondige burgers essentieel. Bij dezen daarom een welverdiend dankwoord aan de Werkgroep Behoud de Peel.

Ooit was Nederland het toonbeeld voor Europa als het ging om het beheersbaar maken van de milieu-problemen. Nu blijkt echter dat in geen enkel Europees land de lucht en de natuur zo vervuild worden door ammoniak als in Nederland. Elk jaar opnieuw blijkt uit de natuurbalans van het Milieu- en Natuurplanbureau dit feit. De Natuurbeschermingswet zit nu zo in elkaar dat je als provincie pas een milieuvergunning voor een nieuwe of de uitbreiding van een bestaand boerenbedrijf kunt krijgen als aangetoond is dat het natuurgebied er niet onder te lijden heeft. De provincie die de vergunningen afgeeft, moet dat netjes checken. Het grote probleem is dat provincies als Noord-Brabant de boeren graag ter wille zijn en veel te gemakkelijk vergunningen afgeven. Dan is er vaak een groep mensen die zich terecht zorgen maakt over de natuur en aan de rechter vraagt of die vergunning wel terecht is verleend. Daarin krijgt zo'n groep nog wel eens gelijk. Dat moet niet de burgers verweten worden. Zij komen voor hun recht op. Het moet de provincies verweten worden die broddelwerk afleveren. GroenLinks ziet milieuwetgeving als een broodnodige bescherming van mens, milieu, natuur en dier en niet als hinderlijk obstakel om de bio-industrie verder ruim baan te geven. Ik heb daarom drie vragen aan alle drie de bewindspersonen. De eerste vraag is aan minister Verburg. Betekent deze uitspraak niet dat alles op alles gezet moet worden om de milieuregels strikter toe te passen, omdat er anders sprake kan zijn van allerlei illegale activiteiten die bij de Raad van State geen stand houden? Bent u bereid om na dit debat alle betrokken partijen om de tafel te roepen teneinde te komen tot een Peelakkoord?

Mevrouw Cramer, bent u niet ontzettend blij met deze uitspraak van de Raad van State, want u bent toch de groene minister van dit kabinet?

Minister Eurlings, wat kunnen wij op dit terrein nog meer van u verwachten, aangezien u zo vatbaar bent voor lobby's?

De **voorzitter**: De heer Koopmans heeft nog een vraag voor u.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik dank de heer Dibi allereerst voor het compliment dat hij mij heeft gegeven dat de CDA-fractie en ondergetekende opkomen voor de agrarische sector. Dank daarvoor.

Mijn vraag luidt of de heer Dibi en de GroenLinksfractie vinden dat het een goede zaak zou zijn als boeren wier bedrijf in de buurt van natuurgebieden ligt – of daar zelfs ver van af liggen, dat maakt eigenlijk niet zo veel uit – willen investeren in een vermindering van de milieu-uitstoot, dit mogelijk zou moeten zijn?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik ben van mening dat uitbreiding van bestaand gebruik of het initiëren van nieuw gebruik altijd moet worden getoetst aan onze wetten en regels. Als het in strijd is met die wetten en regels, moet worden gehandhaafd.

De **voorzitter**: De heer Koopmans, afrondend.

De heer **Koopmans** (CDA): Dus de heer Dibi is van mening dat een boer die in de buurt van een natuurgebied zijn bedrijf uitoefent, met een oude stal en veel uitstoot, daar gewoon moet blijven zitten?

De heer **Dibi** (GroenLinks): Wij hebben het nu niet over allerlei boeren die duurzaamheid respecteren en die willen overstappen naar biologische landbouw. Wij hebben het over de intensieve veehouderij. Wanneer die wordt uitgebreid, ben ik van mening dat wij heel kritisch zullen moeten kijken naar de effecten of onze beschermde natuurgebieden. Ook wij dragen de landbouwsector een warm hart toe. Wij willen het deze sector niet onnodig moeilijk maken, maar er moet een balans zijn waarin zowel de belangen van de boeren als de belangen van natuur, milieu en dieren worden gerespecteerd.

□

De heer **Polderman** (SP): Voorzitter. Ik ben blij met uw strenge leiding want voor ons was dit debat niet nodig geweest. Wij hebben inderdaad binnenkort een algemeen overleg waarin wij wat meer tijd zullen hebben. In die zin steun ik u graag.

De SP-fractie is het eens met iedereen die zegt dat snel een einde moet worden gemaakt aan de onduidelijkheid over de ammoniakproblematiek in relatie tot natuurgebieden. Bedrijven in de omgeving van de Natura 2000-gebieden hebben recht op snelle duidelijkheid. Vanuit provincieland bereikten ons vandaag verschillende berichten met oproepen voor wat genoemd wordt "generieke maatregelen". De roep om meer landelijke sturing en regie wordt steeds sterker. Overijssel heeft het zelfs over een noodkreet: "Borg de reductie van de stikstofdepositie met generiek beleid."

De Peel, waar deze uitspraak van de Raad van State over gaat, is het voorbeeldgebied bij uitstek voor de voortgang van de beheerplannen. Een akkoord over de ammoniak en de veehouderij, gekoppeld aan het conceptbeheerplan, ligt binnen handbereik. Het is de vraag of deze uitspraak van de Raad van State een dergelijk akkoord doorkruist. Ik meen van niet. Uit de berichten die wij zowel van de ZLTO'ers als de natuurbescherming uit het gebied hebben gekregen, leid ik af dat het akkoord nog steeds dichtbij is.

Het is van belang om ons te realiseren dat de Deurnse Peel niet alleen een Natura 2000-gebied is, maar al vanaf 1980 is aangewezen als een beschermd natuurmonument. In de discussie over het bestaand gebruik van bedrijven is het namelijk goed om het langer bestaan van dit natuurmonument in gedachte te houden. De bedrijven waarover de uitspraak van de Raad van State gaat, liggen dicht bij dit natuurmonument. Zij waren dus al lang vergunningplichtig volgens de Natuurbeschermingswet. Een hinderwetvergunning en dergelijke zijn volgens het vonnis niet relevant. Het komt er op neer dat de provincie zijn taak heeft verzuimd. Juist

Polderman

in dit gebied is dit opmerkelijk omdat er in dit gebied veel bedrijven zijn die wel over de juiste vergunning beschikken, misschien wel dankzij de inspanningen en de alertheid van de werkgroep Behoud de Peel, de speler in het gebied die de belangen van de natuurorganisaties verwoordt. Deze twee bedrijven vormen in dit gebied dus een uitzondering, maar het is de verwachting dat het vaker zou kunnen voorkomen in andere gebieden, waar misschien een minder alerte milieclub actief is. Dat is de angst van boerenorganisaties en bestuurders die de bui zien hangen. Zicht krijgen op de omvang van het probleem is mijns inziens de eerste opgave. De Peel is naar verwachting de uitzondering. Bij dat akkoord staat doorpakken voorop. Hoe ligt het in de rest van het land? Wat betekent dit?

Aansluitend op de steeds sterker wordende roep om meer landelijke regie, vraag ik niet om aanpassing van de wet, maar om een inventarisatie van de bedrijven die gelegen zijn bij de Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige habitat en die met eenzelfde vergunningsachterstand te maken hebben. Kan in deze inventarisatie bovendien een onderscheid worden gemaakt tussen gebieden die al eerder de status van beschermd natuurmonument hadden, zoals bij de Peel, en gebieden die pas later in de aanmeldingsprocedure voor Natura 2000 zijn ingebracht? Wij kunnen beste de discussie namelijk het voeren op basis van de feiten. Ik ontvang daarom graag van de minister van LNV deze inventarisatie van het probleem, om te kunnen beoordelen hoe groot het probleem exact is.

De heer **Koopmans** (CDA): Weet de heer Polderman heel zeker dat de beheerplannen op tijd klaar zullen zijn? Weet hij bovendien heel zeker dat beheerplannen dé oplossing zullen bieden waarover hij het aan het begin van zijn bijdrage had? Weet hij zeker dat zij meer rechtszekerheid zullen bieden voor boeren in de buurt van natuurgebieden?

De heer **Polderman** (SP): De vraag naar zeker weten is altijd een gewetensvraag. Ik weet dat de conceptbeheerplannen volgens planning in september 2009 klaar moeten zijn. Daarover hebben wij met elkaar en met de provincies afspraken gemaakt. Ik was geen voorstander van deze volgorde en had liever eerst de begrenzing geregeld, om pas daarna aan de beheerplannen te gaan werken. Onder druk van de provincies hebben wij die volgorde omgekeerd. De minister en ik waren daarbij een andere mening toegedaan dan onder andere de heer Koopmans. Zeker weten doen wij het uiteraard niet. De commissie-Trojan stelt dat wij wat breder moeten kijken. Daarbij sluit ik mij aan. Volgens mij is het beheerplannen inderdaad een instrument dat de bedrijven rechtszekerheid zal moeten gaan bieden.

De heer **Koopmans** (CDA): Het is helder; de heer Polderman is er dus niet zeker van. Laten wij eens naar de termijn kijken. De conceptbeheerplannen zijn er misschien in september 2009. Het duurt daarna nog minstens een halfjaar voordat deze plannen zijn vastgesteld. Vindt de heer Polderman niet met mij dat wij al veel eerder rechtszekerheid kunnen bieden door middel van een noodaanpassing van de Natuurbeschermingswet?

De heer **Polderman** (SP): Ik ben bang van niet. Dit is

precies het punt waarop ik mijns inziens met de heer Koopmans van mening verschil. Hij weet dat de SP-fractie over het algemeen niet enthousiast wordt van Europese regelgeving. Wij vinden dat wetgeving in Nederland, en de natuurwetgeving in het bijzonder, op nationaal recht moet worden gestoeld. Nederland zit echter nu eenmaal in Europa. Daaraan kan ik ook niks doen. Wij zullen de wetten moeten toetsen aan de wetgeving die Europa voorschrijft. De Natuurbeschermingswet moeten wij daarom koppelen aan de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dat weet ik en dat weet de heer Koopmans als geen ander.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik hoorde de heer Polderman zeggen dat de provincie in dit geval niet juist heeft gehandeld. Dat ben ik met hem eens. Vindt hij niet met mij dat hierbij een heel belangrijke verantwoordelijkheid ligt bij het ministerie van LNV? Dat ministerie heeft destijds, bij de overdracht van de bevoegdheid aan de provincies, verzuimd om een goed datasysteem voor verleende vergunningen over te dragen aan de provincies. Vindt hij met mij dat wij de vraag hoe dit zo heeft kunnen komen, vooral bij het ministerie van LNV neer moeten leggen?

De heer **Polderman** (SP): Op zich ben ik dat met mevrouw Ouwehand eens. Mijns inziens is dit debat echter te beperkt om het daarover te hebben. Ik ben het met haar eens dat wij dit met elkaar moeten wisselen. De discussie over de vraag of wij met het ILG de goede weg zijn opgeslagen en of de verantwoordelijkheden niet te veel zijn doorgecentraliseerd, moeten wij met elkaar voeren. Ik heb hierover vaker met de minister van gedachten gewisseld. Wij komen nu onszelf tegen. Ik heb het ILG niet verzonnen en mevrouw Ouwehand ook niet. We zitten echter wel met die ILG in ons maag. Wij zullen hierover nader met elkaar moeten spreken tijdens het algemeen overleg hierover dat gepland staat.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dat ben ik met de heer Polderman eens. Ik hoor echter graag vandaag al een reflectie hierop van de minister. Ik ben blij dat de heer Polderman mijn standpunt deelt.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel mee dat wij niet gaan stemmen, al bestaat dat vermoeden wel. De bel gaat namelijk zo lang dat het lijkt alsof wij gaan stemmen. Wij gaan verder met het spoeddebat. Aan de orde is de beantwoording van de regering in eerste termijn. Ik geef het woord aan minister Verburg.

□

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik dank de Kamerleden voor hun inbreng. Ik heb zeer veel begrip voor het feit dat er behoefte is aan verduidelijking van de betekenis van deze uitspraken van de Raad van State. Daarover is in het land onrust, onduidelijkheid en onzekerheid ontstaan. Het is dus goed dat wij vandaag over die uitspraak spreken. Het lijkt mij ook goed, alles in het werk te stellen om die onrust, die onzekerheid en die onduidelijkheid weg te nemen. De uitspraken doen wat mij betreft namelijk niet af aan het ingezette spoor voor Natura 2000, de beheerplannen en de wijze van vergunning-

Verburg

verlening. Ik wijs de Kamer erop, al is dat voor haar niets nieuws, dat Natura 2000 een nieuw avontuur is en dat wij wat dat betreft een weg begaan die als een nieuwe route kan worden beschouwd. Het is een weg die nog niet is uitgezet en evenmin is geplaveid. Dat neemt niet weg dat wij die moeten gaan. Het zal dus een boeiende zoek- en trektocht zijn en soms zullen wij met tegenvallers worden geconfronteerd. Ik wil geen illusies koesteren en ook niet dat de Kamer dat doet. Daarom zeg ik dat dit de komende jaren niet zal veranderen. Met name in complexe gebieden, zoals de Peel, waar sprake is van zeer gevoelige natuurwaarden – ik noem hoogveen – en belangrijke sociaaleconomische belangen, is het van belang om de juiste balans te vinden, al zal dat niet eenvoudig zijn. Vanavond gaat het over dat soort gebieden. De Kamer weet dat wij ook op zoek zijn naar een zorgvuldige balans tussen ecologie en economie en omgekeerd.

In mijn reactie zal ik aandacht besteden aan de vragen waar het precies over gaat, hoe wij het oordeel van de Raad van State duiden en wat die uitspraak voor de toekomst en voor andere bedrijven betekent.

De vergunningen waren verleend aan twee veehouderijbedrijven in de Peel die al langer bestaan. Zij waren en zijn in het bezit van een vergunning op grond van de oude Hinderwet en de Wet milieubeheer. Hoewel in een van die bedrijven sprake was van uitbreiding van de veestapel en er een nieuwe stal is met een luchtwasser, gold voor beide bedrijven dat er geen toename was van de depositie van ammoniak op de natuurgebieden. In de beroepszaken heeft de Raad van State op 1 april uitspraak gedaan. De kern van de uitspraak is dat bij de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 naar de effecten van het gehele bedrijf moet worden gekeken. Dat wil zeggen dat niet alleen de eventuele uitbreiding moet worden beoordeeld, maar dat ook moet worden gekeken naar het bestaande gebruik. De Raad van State is van oordeel dat in deze zaken onvoldoende is gemotiveerd dat er geen significante effecten zullen optreden. Het volstaat dan niet om alleen te kijken naar eerder verleende vergunningen in het kader van de Hinderwet of de Wet natuurbeheer. Zeker in de overbelaste situatie in de Peel betekent dit feitelijk dat er een passende beoordeling moest worden gemaakt.

Het is ook goed om te duiden wat de Raad van State niet heeft gedaan. Hij heeft niet geïndiceerd of in deze gevallen een vergunning mocht worden verleend als er wel een passende beoordeling was gemaakt. Ik denk dat het goed is als wij ons dat realiseren. Maar belangrijker vind ik dat de Raad van State niet de wijziging van de Nb-wet van 1 februari 2009, dus de wet bestaand gebruik, in zijn oordeel heeft betrokken. Die vergunningen zijn verleend in 2007 en 2008. De wet bestaand gebruik is van kracht geworden op 1 februari 2009.

Er werd gevraagd wat deze uitspraken betekenen voor de toekomst en voor andere agrarische bedrijven. Natura 2000 gaat eerst en vooral om het vinden van een goede balans tussen economie en ecologie. Dat evenwicht kan alleen worden gevonden op gebiedsniveau. In een aanpak op nationaal niveau zou de zwakste ecologische schakel, het meest kwetsbare, de maat worden voor alles. Dat biedt geen extra zekerheid omdat de toetsingsvereisten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn niet veranderen. Dat ontleemt dus de mogelijkheid om maatwerk te leveren door ruimte te zoeken in de specifieke kenmer-

ken van een gebied. Het belang van de gebiedsaanpak is ook bevestigd door het advies van de commissie-Trojan.

Tegelijkertijd wil ik niet voorbijgaan aan het feit dat het vinden van de balans waarover ik spreek heel lastig is, zeker in een zo complex gebied als de Peel. Daar is enerzijds sprake van veel kwetsbaar hoogveen en aan de andere kant van een hoge dichtheid van veehouderijen. Ook in de Peel moet ruimte blijven voor agrarische ondernemers en voor bedrijfsontwikkeling. Juist in de Peel wordt door alle betrokken partijen gewerkt aan een stikstofaanpak die dat mogelijk maakt. Het is geen gemakkelijk traject. Het is lastig. In dat traject waarin alle partners samenwerken, zowel de natuur- en milieuorganisaties als de agrarische organisaties die ook weer samenwerken met mijn ministerie, worden belangrijke stappen voorwaarts gezet.

Door deze uitspraken is onduidelijkheid ontstaan over de wijze waarop moet worden omgegaan met bestaand gebruik. Ik ben en blijf van mening dat de beoordeling van bestaand gebruik moet plaatsvinden in het kader van de beheerplannen die worden opgesteld in alle Natura 2000-gebieden of, in het geval van de Peel, in elk geval als onderdeel van een samenhangend stikstofpakket. Ook koeien krijgen daarin een plaats. Daarbij kan op onderbouwde wijze worden aangegeven welk gebruik aanvaardbaar is, welk gebruik en welke ontwikkelingen de instandhoudingsdoelen van het gebied niet in gevaar brengen. Duidelijk is overigens wel dat in overbelaste gebieden maatregelen moeten worden genomen om de ammoniakdepositie geleidelijk terug te dringen. Dat is de opgave en de uitdaging van Natura 2000.

Ik vind het beheerplan het geëigende afwegingskader voor dat bestaand gebruik. Voor bedrijven waarbij sprake is van bestaand gebruik en dus geen toename van depositie plaatsvindt, hoeft geen vergunningentraject op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 te worden gestart. Voor de periode tot de beheerplannen klaar zijn, geldt het regime van de op 1 februari in werking getreden wijziging van de Nb-wet, namelijk de wet bestaand gebruik. Daar verandert niets aan door deze uitspraak. Bij wijziging van de bedrijfsvoering die kan leiden tot toename van de depositie moet uiteraard wel een vergunningentraject worden gestart. Daarbij zal het gehele bedrijf in beschouwing worden genomen. Dat is een consequentie van deze uitspraken. Ik ga ervan uit dat in een situatie waarin bijvoorbeeld als gevolg van saldering binnen het gebied, Trojan, per saldo geen toename of, beter nog, een afname van de ammoniakdepositie optreedt die kan worden onderbouwd en dus kan worden onderbouwd dat de instandhoudingsdoelen niet in gevaar komen, een vergunning kan worden verleend.

De heer **Dibi** (GroenLinks): De minister en ik kunnen van alles vinden, maar wij zijn niet de hoogste bestuursrechter van dit land. Volgens mij is de consequentie van deze uitspraak dat ook ander bestaand gebruik met een significant negatief effect voor de natuur aan een passende beoordeling onderhevig is. Dat betekent volgens mij dat wat betreft alle vergunningen die voor 1 februari 2009 zijn verleend niets zeker is omdat die mogelijk geen stand houden bij de Raad van State. Hoe gaat de minister daarmee om? Hoe haalt zij die onzekerheid weg? Wij kunnen namelijk allemaal wel vinden dat er niets verandert, maar volgens de Raad van State is het wel zo.

Verburg

Minister **Verburg**: We moeten twee dingen scheiden. In dit geval is er een vergunning aangevraagd. Tegelijkertijd hebben wij ons in het kader van de ontwikkeling van de beheerplannen afgevraagd hoe wij omgaan met de bedrijven tot aan het moment waarop die beheerplannen zijn vastgesteld. Dat is de essentie van de wet bestaand gebruik. Om de onzekerheid weg te halen, hebben wij gezegd dat het nodig is dat er een foto wordt genomen op 1 oktober 2005. Vanaf dat moment tot het moment waarop het beheerplan in werking treedt, is er als er niets verandert aan de bedrijfsvoering, geen sprake van nieuwe of andersoortige maatregelen en geen noodzaak tot het aanvragen van een vergunning. Dat is de essentie. Die essentie van de wet blijft overeind, ook na deze uitspraak.

De heer **Dibi** (GroenLinks): En toch strookt deze uitspraak niet met voorgaande uitspraken, met de jurisprudentie. De minister zegt dat het komt doordat de Raad van State niet heeft meegenomen dat de wet per 1 februari 2009 is gewijzigd. Als de Raad van State dat wel had gedaan, zou de uitspraak dan anders zijn geweest?

Minister **Verburg**: De Raad van State heeft de vergunningverlening gewogen en deze gebaseerd op de datum waarop de vergunning is aangevraagd. Dat was voor 1 februari 2009. Dat zal de Raad van State blijven doen, want het past in de beoordeling. Dat betekent dat op het moment dat de Raad van State nieuwe vergunningaanvragen of nieuwe bezwaren en beroepen in behandeling neemt die na 1 februari 2009 zijn afgegeven, de wet bestaand gebruik geldt.

De heer **Koopmans** (CDA): Loopt de minister niet het risico dat met haar geloof in de aanpak van de beheersplannen er een viertal onzekerheden blijven? Ten eerste dat tot aan de vaststelling van beheerplannen sprake is van onzekerheid voor de betrokken bedrijven. Ten tweede dat voor bedrijven waarvoor de procedure al eerder is gestart, de onzekerheid ook blijft. De Raad van State heeft – ik moet erbij zeggen: wonderbaarlijk – de wetwijziging vanaf 1 februari 2009 namelijk niet meegenomen. Ten derde dat er nog grote onduidelijkheid is over de wijze waarop de inhoud van die beheersplannen vormgegeven moet worden. Ten vierde, dat het begrip "significant" nog steeds, ook in de beheerplannen en met de beheerplannen, een grote onzekerheid met zich meebrengt, omdat bijna niemand kan aantonen dat bij wijze van spreken een beweging hier aan de interruptiemicrofoon niet tot een gevolg in de Peel leidt.

De **voorzitter**: Dat waren vier vragen. Het woord is aan de minister.

Minister **Verburg**: Ik geef kort, staccato, antwoord. Ik ben mijn betoog begonnen met de onzekerheid. Daarom vind ik het ook goed dat dit spoeddebat plaatsvindt; ik vind dat wij de onzekerheid optimaal moeten wegnemen. Tegelijkertijd heeft de heer Koopmans gelijk: totdat de beheerplannen overal zijn vastgelegd, kun je niet voor 100% garanties geven. Dat is niet nieuw, wij hebben het hier al eerder tegen elkaar gezegd. Het is een zoektocht. Dat is ook de reden dat ik vind dat wij voluit en met alle partners moeten inzetten op die beheerplannen. Op het moment dat daar afspraken zijn gemaakt waarover

iedereen het eens is, kan er een marsroute worden ingezet.

Wat nieuwe vergunningen betreft, ga ik ervan uit dat het vergunningen zijn die zijn of worden ingediend na 1 februari 2009. Dan zal de Raad van State ook de op dat moment geldende wetgeving, waaronder dus de wet bestaand gebruik, meewegen in de afweging en de overweging.

Ten slotte, het begrip "significant" is en blijft een ingewikkeld begrip. Ik ben voornemens om over dat begrip met de Europese Commissie in gesprek te gaan om te kijken hoe wij dat beter, scherper en helderder kunnen duiden.

De heer **Koopmans** (CDA): Dat laatste is heel erg goed nieuws, ik hoop dat de minister heel snel op dit punt, eendrachtig met het gehele kabinet en wie weet ook met hulp van de minister-president, een relevante wijziging bij de Europese Commissie mee naar Nederland kan brengen. Niet dat ik het haar alleen niet toevertrouw, integendeel!

De **voorzitter**: Wat is uw vraag?

De heer **Koopmans** (CDA): Alle hulp is echter welkom. Mijn punt blijft echter dat er voor vele duizenden bedrijven een grote mate van onzekerheid blijft met de door de minister gekozen aanpak. Ik denk dat daarmee de uitkomst van dit debat onvoldoende zou zijn.

Minister **Verburg**: Ik loop nu vooruit op wat ik straks nog wil gaan zeggen. Dat doe ik maar; ik sla gewoon een heleboel over. Kort en duidelijk is op zich wel mooi. Zojuist heb ik iets gezegd over het buitengewoon effectieve traject in de Peel. Hoe kunnen wij met alle betrokken partijen afspraken maken over de ammoniak-aanpak?

Ten eerste: ik ben van plan om mede naar aanleiding van deze uitspraak, maar niet alleen naar aanleiding daarvan, nog eens heel goed te kijken naar wat rek en ruimte is in de Natuurbeschermingswet 1998, zonder de doelen van deze wet overboord te zetten. Laten wij kijken hoe wij, met instandhouding van de bedoeling van de wet, toch kunnen zorgen dat wij dingen gerealiseerd krijgen om de balans tussen economie en ecologie te handhaven.

Ten tweede zeg ik toe dat ik zal gaan kijken of Nederland de enige lidstaat is die er moeite mee heeft om het begrip "significantie" grijpbaar, tastbaar, pakbaar en hanteerbaar te maken.

Ten derde zeg ik toe dat ik nog eens goed naar het element van de kritische depositiewaarde zal gaan kijken. Ook daarvan kan ik mij nauwelijks voorstellen dat Nederland de enige lidstaat is die daartegenaan loopt. Ik zal kijken of er in Europa bondgenoten te vinden zijn en of de Europese Commissie bereid is mee te denken bij het zoeken naar oplossingen, waarbij de doelen in stand worden gehouden. De procedures en de wijze waarop wij zaken willen bereiken moeten echter niet onnodig belemmerend en frustrerend zijn.

Ik zal deze toezeggingen op korte termijn nakomen. Ik zeg de Kamer toe dat ik hierover voor 1 juli van dit jaar bericht.

De **voorzitter**: De minister bericht de Kamer voor 1 juli over de toezeggingen.

Verburg

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik zou dan graag ook uit de berichtgeving vernemen hoeveel landen dit echt hebben ingevoerd. Ik hoor daarover wisselende geluiden. Verder zit men dan ook met de groep die voor 1 januari 2009 de vergunning heeft aangevraagd. Ten slotte nog iets over de beheerplannen. Ik hoor alleen maar van een enorm grote zoektocht. De minister noemt dat zelf ook zo. Daarin zit nog weinig vooruitgang. Er blijft dan een vaag begrip van hoe alles moet worden gewogen.

De **voorzitter**: Voor de minister antwoordt: ook dit zijn vragen die in het AO van volgende week aan de orde kunnen komen. Het zit wat mij betreft op de rand. Ik geef de minister gelegenheid tot antwoorden.

Minister **Verburg**: Tegen diegenen die voor 1 februari een vergunning hebben aangevraagd, zou ik willen zeggen dat zij moeten overwegen om hun vergunning-aanvraag terug te trekken. Zij moeten overdenken of zij niet een nieuwe vergunningaanvraag willen indienen. Natuurlijk staat het iedereen vrij om dat te doen, kennis hebbende van het feit dat de Raad van State de zaak beoordeelt op basis van de op dat moment bestaande wetgeving. Dat zou een mogelijkheid kunnen zijn, maar dat is aan de ondernemers zelf.

Wij hebben een heel zorgvuldig wetgevingstraject afgelopen met betrekking tot het bestaand gebruik. Ik denk dat dat een bijdrage kan leveren aan de helderheid en duidelijkheid vanaf 1 oktober 2005 tot aan het in werking treden van de beheerplannen.

De ontwikkeling van de beheerplannen gaat nu eenmaal zo. Als men alle partners en maatschappelijke spelers erbij wil betrekken om draagvlak te creëren en per gebied maatwerk te leveren voor de beheerplannen, dan heb je daar even tijd voor nodig. Je kunt dat niet van bovenaf opleggen. Je kunt niet zeggen hoe je het moet doen. Wel houd je rekening met de kansen en mogelijkheden in een gebied. Daarmee ga je ambitieuze doelstellingen realiseren om een mooie, boeiende combinatie van ecologie en economie te bereiken.

De heer **Polderman** (SP): Ik wil nog even terug naar het punt dat de heer Dibi net aankaartte. Het gaat over de datum van februari 2009, toen wij het bestaand gebruik bij wet nader hebben geregeld. De minister zei dat de uitspraak van de Raad van State, als dat wel was betrokken in deze uitspraak – maar dat heeft de Raad van State niet gedaan omdat de vergunning eerder aan de orde was – anders en positiever was geweest voor de minister en de betreffende bedrijven. Kunnen wij daardoor dit soort zaken nog verwachten wat betreft alle zaken die nog in de pijplijn zitten en wellicht nog in die periode van 2005 tot 2009 zijn aangekaart? Is er inzicht in de vraag om hoeveel zaken dat gaat? Dat wil ik graag weten om te kunnen bepalen hoe groot het probleem eigenlijk is. Er zijn namelijk wat paniekreacties in de zin van dat alle bedrijven die niet de juiste vergunning hebben, op slot gaan of niets meer kunnen doen. Het is goed om te weten dat dit niet aan de orde is, omdat ervan uit kan worden gegaan dat alles wat wordt aangevochten na februari 2009, geen probleem vormt. Die wet hebben wij immers gerepareerd. Hoeveel zaken zijn er nog te verwachten op dit punt?

Minister **Verburg**: Dat antwoord kan ik niet geven. Daar heb ik namelijk geen inzicht in, omdat provincies met die

trajecten bezig zijn. Ik wil er ook geen misverstand over laten bestaan dat ik niet op de stoel van de Raad van State wil gaan zitten. Ik ga dus niet zeggen dat er zeker een andere uitspraak was gekomen als de vergunning-aanvragen of de vergunningverlening wel na 1 februari 2009 had plaatsgevonden. Wij hebben echter niet voor niets de wet inzake het bestaand gebruik vastgesteld, omdat die het overgangstraject behelst, dat loopt vanaf 1 oktober 2005 tot de inwerkingtreding van het beheerplan. Na het debat van vanavond, zeker ook gelet op de uitkomst van het debat, zal daar heel goed naar worden gekeken. Heel veel mensen zullen zich realiseren dat zij de impact en de mogelijkheden moeten bekijken die de wet inzake het bestaand gebruik zou kunnen bieden.

De heer **Polderman** (SP): Wat u zegt heeft betrekking op heel veel dingen en heel veel mensen zullen misschien opgelucht zijn. Dat is precies wat ik wil weten. Ik wil u zeker niet op de stoel van de Raad van State zetten. Ik vraag u niet om een oordeel te geven over wat allemaal nog in de pijplijn zit, maar ik vraag om inzicht in de hoeveelheid zaken die wij nog kunnen verwachten. Gaat het nog om een bulk van bezwaarschriften van bedrijven die niet verder kunnen?

Minister **Verburg**: Ik kan dat niet zeggen. In dit geval gaat het om twee Brabantse bedrijven, misschien een of twee meer. Het is echter goed dat dit traject en deze uitspraak van de Raad van State worden verbonden aan wat ik vanavond zeg en ook aan de impact van het bestaand gebruik, zodat een nieuw stukje zal ontstaan van de route naar een zorgvuldige combinatie van economie en ecologie.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Ik bespeur wat pogingen om de wet op te rekken. Dat moet beslist niet gebeuren, want de wet is op zich helder. Waar wij wel iedereen mee dienen, is met het maken van inhoudelijke keuzes. Wij hebben het vanavond nog niet echt gehad over het generieke beleid.

De **voorzitter**: Dat was ook niet de bedoeling, want het gaat om de uitspraak van de Raad van State.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Ja, precies. Het spel is eigenlijk helder. De Raad van State zegt dat een en ander een eigenstandige beoordeling moet hebben vanuit de Natuurbeschermingswet. Dan moet je weten waarop je een en ander beoordeelt. Dat ontbreekt. Wij moeten naar wat meer inhoudelijke referenties toe. Of dat nu moet gebeuren of komende week, laat ik overigens aan de minister over. Daar zullen wij elke regio mee helpen wat de beheerplannen betreft. Graag hoor ik welke visie de minister daarop heeft.

Minister **Verburg**: Het is heel helder. Wij hebben niet voor niets de heer Trojan ingeschakeld. Hij heeft gezegd dat je moet oppassen dat je de Raad van State niet op de stoel van het bevoegd gezag laat zitten. Hij heeft een aantal heel behartigenswaardige aanbevelingen gedaan, die wij in een handreiking naar provincies en gemeenten hebben gestuurd. Die kunnen daarmee werken. Tegelijkertijd weten alle partijen, waaronder de provincie en de gemeenten, dat de wet inzake bestaand gebruik in werking is getreden. Die instrumenten moeten worden benut, maar er moet voor worden gewaakt dat wij niet

Verburg

de fout maken die wij eerder hebben begaan bij het Toetsingskader ammoniak, hoe goed dat ook was bedoeld. Dat is namelijk gesneuveld. Ik pleit ervoor om maatwerk te leveren per gebied. Dan kun je ook tot oplossingen en afspraken komen die passen in dat gebied en die recht doen aan de ambities van de mensen die daar wonen, werken, leven en ondernemen. Tegelijkertijd kun je tegemoetkomen aan de doelen die wij in Natura 2000 hebben vastgesteld.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Kan ik concluderen dat u het ermee eens bent dat er referentiewaarden moeten komen die er nu nog niet zijn en waarmee wij met spoed aan de slag moeten?

Minister **Verburg**: Daarop kan ik nauwelijks antwoord geven, want ik vraag mij af over welke referentiewaarden u het hebt.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Het gaat hierbij bijvoorbeeld om ammoniakemissie. Je stelt dan de waarden vast die bij de natuurdoelen passen, opdat iedereen weet waar hij aan toe is en weet op welke manier hij daar naartoe kan werken. Mijn doelstelling is overigens dat de koeien dan in de wei staan.

Minister **Verburg**: Over dat laatste zijn wij het natuurlijk eens, maar juist dan is die aanpak per gebied noodzakelijk. De situatie in de Peel is immers totaal anders dan in welk willekeurig ander Natura 2000-gebied. Wij zullen dus moeten nagaan waarmee wij te maken hebben, voor welke uitdagingen wij staan en hoe en in welk tempo wij dat gaan aanpakken. De doelen hoeven immers niet allemaal voor 2010 te zijn bereikt, als maar stappen worden gezet naar de realisatie van de doelen. Wij hebben geen nieuwe referentiewaarden nodig, maar wel alle support om de beheerplanprocedure op een goede manier met grote betrokkenheid van iedereen tot een goed einde te brengen. Daarbij moet iedereen zeggen: hier zijn wij trots op, zo gaan wij het doen om economie en ecologie hand in hand te laten gaan.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik maak mij zorgen over de juridische houdbaarheid van de plannen van de minister. Over de beheerplannen heb ik deze zorgen eerder geuit. De Raad van State moet niet op de stoel van het bevoegd gezag gaan zitten, maar dit mag ook niet andersom gebeuren. Wij kunnen een beheerplan maken waar iedereen achter staat, maar wij zijn alsnog ver van huis als in dat plan onvoldoende aan de eisen van de Natuurbeschermingswet tegemoet wordt gekomen. De minister heeft toegezegd – dit is overigens tegen mijn wens in – na te gaan waar nog rek in de Natuurbeschermingswet en de beheerplannen zit. Mogen wij daarbij een gedegen juridische analyse verwachten van de wijze waarop wij dit kunnen verantwoorden, gezien de verplichtingen in de Vogel- en Habitatrichtlijn?

Minister **Verburg**: Ik heb gesproken over het nagaan van de wijze waarop wij de instrumenten uit de Natuurbeschermingswet en uit de Vogel- en Habitatrichtlijn meer gestroomlijnd zouden kunnen toepassen, zonder de heldere doelstelling los te laten. Ik heb hier nu nog geen oplossing voor, maar ik heb toegezegd, daarnaar te gaan kijken en daarover in gesprek te gaan. Ik laat de Kamer voor 1 juli de uitkomst hiervan weten. Ik

laat geen ambities vallen, maar ik zie wel dat wij in de praktijk aanlopen tegen moeizame procedures, tegen onduidelijkheden en soms tegen onzekerheden. Ik geef geen garantie dat wij deze allemaal kunnen wegnemen, maar ik vind dat wij aan onszelf, aan de ondernemers en bewoners in dat gebied en aan de ecologische ontwikkelingen en kansen verplicht zijn, om te bezien wat wij daarbij optimaal kunnen doen. Daarbij doe ik geen enkele concessie aan de doelen. Dit moet allemaal gewoon politiek, wettelijk en juridisch gezien verantwoord zijn.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik vraag het niet voor niets, want het zou niet de eerste keer zijn dat Nederland vanwege nalatigheid rechtstreeks aan de Vogel- en Habitatrichtlijn heeft moeten toetsen. Als u de angst kunt wegnemen dat wij deze situatie met uw beleid zouden kunnen voorkomen, dan heb ik dat graag. Zet dat maar in een brief, maar ik wil dan wel de juridische analyse hebben.

Minister **Verburg**: Als ik dat ga doen, ga ik niet zomaar overal shoppen. Ik bekijk dan wat binnen de bestaande wetgeving en richtlijnen mogelijk is. Wij kunnen daarbij wellicht wat ruimte maken, waardoor wij stappen voorwaarts kunnen zetten in het belang van de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet 1998, terwijl wij tegelijkertijd oog en hart hebben voor hetgeen mensen daarmee willen, zoals bewoners en ondernemers in die gebieden.

De heer **Van der Vlies** (SGP): De minister doet enkele belangrijke uitspraken. Tevens heeft zij een ambitie geformuleerd om maatwerk te leveren op gebiedsniveau en om de gebieden te revitaliseren. Daar zijn de beheerplannen voor nodig. Over de juridische status en de houdbaarheid ervan komen wij volgende week wel te spreken, want het is de vraag of je alle geledingen die belangen vertegenwoordigen aan de beheerplannen kunt binden. Dat moet nog blijken. Met een procedure bij de rechter kan worden beproefd of dit mogelijk is, maar dat is een andere discussie.

Wat de brief betreft die wij voor 1 juli aanstaande tegemoet kunnen zien, merk ik op die een nuttige exercitie te vinden, maar het gaat mij nu om de gevallen in de pijpleiding. Er zijn over zaken uitspraken gedaan, maar mogelijk is er nog wat onderweg. Wij weten niet om hoeveel gevallen het dan kan gaan, maar nogmaals, het is mogelijk dat er nog een aantal aan de orde komt. De minister zegt dat de vergunningaanvragers zich zouden moeten beraden op hun positie. Zij zouden voor een zodanig verandering kunnen zorgen dat voor hen een datum na 1 februari 2009 geldt, zodat voor hen een andere omstandigheid in aanmerking moet worden genomen en zij meer kansen hebben als verwezen wordt naar milieudoelen, het bestaand gebruik enzovoorts. Zou het nu mogelijk zijn om een juridische constructie te vinden die voor deze verandering zorgt? Misschien is er iets te bedenken, want de wetswijziging inzake het bestaand gebruik is er niet voor niets gekomen. Wij zagen dit risico. Dat weet men bij de Raad van State ook wel. Daar hebben zij zich namelijk hiermee beziggehouden.

Minister **Verburg**: Voorzitter. Met dat laatste heeft de heer Van der Vlies natuurlijk gelijk. Ik wijs erop dat de

Verburg

provincies al heel snel na 1 april de Kamer hebben laten weten welke kansen zij zien en wat hun zorgen zijn. Er wordt nu dus met ogen op stokjes naar ons gekeken en men volgt dit debat nauwgezet. Ook de heer Polderman heeft gevraagd hoeveel vergunningaanvragen nog in behandeling zijn. Ik ga op dit punt de Kamer een toezegging doen. Volgende week heb ik een gesprek met de gedeputeerden voor het landelijk gebied. De gedeputeerden voor het landelijk gebied zijn vaak ook de eerstverantwoordelijken voor dit soort zaken, wellicht samen met collega's. Die gedeputeerden zal ik om een inventarisatie vragen, zodat wij weten wat er nog speelt. Natuurlijk zal ik ook van die gelegenheid gebruik maken om, als dat nog nodig mocht zijn, ze te informeren over de inhoud en de uitkomsten van dit debat.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Wie neemt het initiatief om te komen tot een heroverweging van de vergunningaanvraag? In eerste instantie natuurlijk de ondernemer, maar de provincie heeft bij het geheel en bij dit proces een heldere verantwoordelijkheid. Dat kan niet ontkend worden. Ik pleit er daarom voor om deze zaak vanwege de juridische complicaties als het ware van het boerenref af te tillen.

Minister **Verburg**: Ik aarzel bij de gedachte om de zaak helemaal bij de ondernemers weg te halen. Zij maken hun eigen afweging. Dat is ook bij de vergunningverlening waarover wij het nu hebben gebeurd. Het advies was om niet bepaald een vergunning in het kader van de Nb-wet aan te vragen. Ondernemers maken dus zelf een afweging en wij moeten dat ook aan hen overlaten. In mijn overleg met de gedeputeerden zal ik hierover spreken en dan is het vervolgens aan de provincies om hun eigen lijn te trekken. Ik meen dat u en ik wel kunnen voorspellen wat de gedeputeerden zouden kunnen en willen doen, gelet op het feit dat zij oog en hart hebben voor de Natura 2000-gebieden en voor de zorgvuldige combinatie van economie en ecologie.

De heer Koopmans en de heer Van der Vlies hebben een vraag gesteld over de juridische borging van de beheerplannen. Ik onderstreep wat ik eerder heb gezegd: met name in de Peel wordt daarmee ervaring opgedaan. Daarbij gaan wij na op welke manier de juridische borging optimaal vorm kan krijgen. Daarover zullen wij het uitgebreid hebben tijdens het AO van volgende week.

Mevrouw Jacobi heeft gevraagd of er ruimte is voor verruiming van de melkquota. Dat is afhankelijk van de vraag of de natuurdoelen al dan niet in de knel komen. Extra koeien betekent ook extra inzet met maatregelen om de depositie te verminderen. Daarmee zeg ik in feite niets nieuws, want wij weten dat allebei. Het gaat om quotumuitbreiding binnen de bestaande natuur- en milieuwetgeving.

Zowel mevrouw Jacobi als de heer Polderman hebben gevraagd naar de inspanningen om in de gebieden tot een samenhangende stikstofaanpak te komen. Wij zijn voluit bezig in de Peel. Het is een voorbeeldgebied en zeker niet het eenvoudigste. Het is buitengewoon complex en als we in staat zijn om daarvan een soort dummy te maken, een soort framework, dan kunnen we daar een kader van maken dat ook kan worden toegepast in andere gebieden. Dat zou buitengewoon waardevol zijn. Wij zullen de volgende week daar ook nadrukkelijk over spreken.

Mevrouw Ouwehand vraagt naar de risicoanalyse rond de legalisering van bestaand gebruik, ook tijdens de overdracht van de verantwoordelijkheid naar de provincies. Er is geen sprake van legalisering van wat dan ook; alles moet voldoen aan de wet- en de regelgeving. Al het bestaande gebruik wordt getoetst, ook in het beheerplan. Als het nodig is, moeten aanpassingen plaatsvinden of extra inspanningen dan wel beperkingen ten behoeve van de realisatie van de natuurdoelen plaatsvinden.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Misschien moet de minister het mij even uitleggen, maar ergens is toch de beleidslijn ontstaan – of dat nu expliciet of impliciet is geweest, weet ik niet en ik krijg daar graag een antwoord op – dat het hebben van een milieuvergunning genoeg was en dat je dan niet ook nog een Nbw-vergunning nodig had.

Minister **Verburg**: Dat klopt!

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dan gaat het dus niet om de vraag of die bedrijven al dan niet gelegaliseerd zijn maar om de vraag hoe het mogelijk is dat geen juridische analyse van de mogelijke jurisprudentie op deze beleidslijn op het ministerie is uitgevoerd.

Minister **Verburg**: We hebben het over de Natuurbeschermingswet 1998 en over de doelstellingen in het kader van Natura 2000. Daar draait dit namelijk allemaal om. We kijken nu naar die nieuwe situatie. Daarvoor hebben we de ecologische onderbouwing en moeten we per gebied doelstellingen aangeven: wat is de situatie nu, wat is de analyse, wat is de doelstelling en wat willen we bereiken, waar staan we nu en hoe gaan we dat bereiken? Daarna komt de vraag aan de orde wat dit betekent voor agrarische en ook andere bedrijven, want het gaat niet alleen om agrarische bedrijven. In de aanloop tot het beheerplan maken we een "foto" tot het beheerplan er is. Bestaand gebruik is gewoon legaal, want de ondernemer beschikt over alle vergunningen die noodzakelijk zijn. Zodra er verandering plaatsvindt door nieuwe initiatieven, uitbreiding of wat dan ook, moet er een vergunning worden aangevraagd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Dat is een nieuwe ontwikkeling, maar ook een doorgaande ontwikkeling voor de toekomst, allemaal in het kader van de doelen van Natura 2000.

De heer Dibi heeft gevraagd of de uitspraak betekent dat milieuregels strenger worden toegepast om illegale praktijken te voorkomen. In zijn visie moet ik een "Peelakkoord" sluiten. De heer Dibi krijgt boter bij de vis, want daar ben ik nu voluit mee bezig. Ik vind dat met hem geweldig belangrijk. Ik heb zelf het voortouw bij het beheerplan De Peel genomen. We zetten alle mensen in, juist omdat het zo'n moeilijk en complex gebied is met een hoge ammoniakdepositie en veel agrarische activiteiten. Als we het daar kunnen, kunnen we het ook in heel veel andere gebieden. Juist in de Peel zet ik voluit in op het betrekken van alle partijen, dus ook de natuur- en milieuorganisaties.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Neppéus heeft een andere mening. Ik bedoel over het aantal vragen, verder niet.

Verburg

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik heb de minister gevraagd of zij bereid is het advies van de Raad van State over het amendement-Jager, waarin de term "bestaand" werd gebruikt, aan de Kamer te overleggen. Ik heb het niet bij de stukken.

Minister **Verburg**: Kan mevrouw Neppéus iets preciezer zijn? Misschien kan zij er een nummer bij geven, want ik heb het amendement niet paraat. Ik zeg haar toe dat ik er in tweede termijn op zal reageren.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Het betreft het amendement op stuk nr. 10. Daarop is kennelijk een advies geweest. Ik vind het prima als de minister daarop in tweede termijn reageert.

Minister **Verburg**: Hebt u een nummer?

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Het is nummer 10 dat bij de stukken hoort. Ik zal zorgen dat de minister het precieze nummer krijgt.

Minister **Verburg**: Dat gaat om het wetgevingstraject bestaand gebruik?

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Het gaat om de wetswijziging waarmee de Natuurbeschermingswet is aangepast. Daarbij is door de heer Jager een amendement ingediend op stuk nr. 10. Daar zou advies op zijn aangevraagd aan de Raad van State.

Minister **Verburg**: Als u het mij wilt aanreiken, reageer ik in tweede termijn.

Minister **Cramer**: Voorzitter. Ik dank de Kamerleden voor hun inbreng. Zij hebben veel vragen gesteld, maar weinig die ik zou kunnen en moeten beantwoorden. De aanleiding van dit spoeddebat is de uitspraak van de Raad van State ten aanzien van de vergunningen op grond van de Natuurbeschermingswet in relatie tot de veehouderij. De heer Dibi vraagt of ik niet blij ben met de uitspraak van de Raad van State. Nee, eigenlijk ben ik daar niet zo blij mee, omdat dit onzekerheid creëert, zowel voor de veehouderij als voor natuur en milieu. Die onzekerheid wil ik zo snel mogelijk samen met mijn collega Verburg wegnemen. Ik ben zeer gemotiveerd om ervoor te zorgen dat de uitvoering van het NSL – het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit – en het op te stellen actieplan ammoniak niet in de vertraging komt door dit soort zaken. Ik wil ervoor zorgen dat elke onhelderheid zo snel mogelijk wordt opgelost. Ik ben dan ook blij met dit debat, omdat wij zaken nog eens goed scherp neer kunnen zetten. Het is namelijk in ons aller belang dat wij helder hebben waar wij het over hebben.

Allereerst ga ik in op het NSL. Ik heb inderdaad deze week te horen gekregen ...

De **voorzitter**: Voordat u verder gaat, de heer Dibi heeft een vraag over wat u net gezegd hebt.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik begrijp het antwoord van de minister en ik ben het helemaal met haar eens. Mevrouw Jacobi van de PvdA-fractie in de Tweede

Kamer vroeg net aan de minister van LNV of zij niet een poging deed om de Natuurbeschermingswet op te rekken. Mijn vraag aan de minister van VROM is of zij dat accepteert. Zo ja, wat voor gevolgen zal dat hebben voor de natuurbescherming?

Minister **Cramer**: Ik heb minister Verburg helemaal niet horen zeggen wat de heer Dibi nu beweert. Zij zegt dat zij zich houdt aan de doelen die in de Natuurbeschermingswet staan en dat wij moeten bekijken of wij de wet zo kunnen toepassen dat wij maatwerk leveren. Dat heeft zij gezegd.

De **voorzitter**: De heer Dibi, afrondend.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik heb minister Verburg horen zeggen dat zij wil kijken waar de rek zit in de wet. Daar sprong mevrouw Jacobi op in en daar spring ik nu op in. Accepteert de minister het als deze Natuurbeschermingswet wordt opgerekt of accepteert zij dat niet en vindt zij dat de wet in zijn huidige vorm gehandhaafd moet worden, juist om de natuur te beschermen?

Minister **Cramer**: Ik ben niet van plan om het woord "oprekken" te ontlede. Minister Verburg heeft gezegd dat zij zich aan de wet houdt en dat zij alleen gaat kijken op welke manier zij de wet dusdanig kan toepassen dat de problemen die wij nu signaleren opgelost kunnen worden. Dat is het uitgangspunt.

De heer **Koopmans** (CDA): Zou de minister van VROM enthousiast kunnen worden voor een wijziging van de wet, waardoor boeren die willen investeren in verbetering van het milieu eindelijk de ruimte krijgen?

Minister **Cramer**: Wij hebben ons gewoon te houden aan de Natuurbeschermingswet. Het zijn ook Europese regels. Dat is gewoon uitgangspunt. Natuurlijk kijken wij ook in het licht van milieu en economie – minister Verburg zei het al – hoe wij dat het beste kunnen doen, maar wij laten de natuur- en milieudoelen niet los.

De heer **Koopmans** (CDA): Terecht, de CDA-fractie wil ook niet de natuurdoelen loslaten. Maar ik vraag nog een keer, met die premisse dus, of de minister het met de CDA-fractie eens is dat er een beleidswijziging moet komen – en of dat nu in een wet, in een brief of in weet ik wat aan de orde is, maakt mij niet uit – zodat boeren gaan investeren in een verbetering van het milieu, bijvoorbeeld in vermindering van de ammoniakuitstoot? Zou dat niet wenselijk zijn in de ogen van de minister van VROM van Nederland? Gezien de uitspraak van de Raad van State durven boeren namelijk niet meer te investeren en omdat zij stil moeten blijven zitten, gaan zij bewegen en krijgen zij geen vergunning meer.

Minister **Cramer**: Ik antwoord op deze vraag door mijn verhaal te vervolgen, omdat dit precies is waar de rest van mijn verhaal over gaat. Deze discussie gaat in wezen over twee zaken die te maken hebben met mijn beleid. Ten eerste het luchtkwaliteitsbeleid of het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit. Wij hebben inderdaad te horen gekregen dat Brussel hiermee akkoord gaat. Dank voor de felicitaties, dat is een mijlpaal, dat geef ik toe. Ik ben hier blij om. Ten tweede het actieprogramma ammoniak, dat onderdeel is van het

Cramer

halen van de NEC-plafonds. Die plafonds moeten wij inderdaad gewoon halen, zeg ik tegen mevrouw Jacobi. Ik heb in het AO op 22 januari een afspraak gemaakt met de Kamer over het actieplan ammoniak. Die afspraak was gericht op aanpassing van de stallen van de veehouderij, zodat zij emissiearm worden gemaakt. Wij hebben er goed en lang over gesproken wat voor afspraken wij kunnen maken.

Voor het nakomen van de afspraken moeten de bedrijven vergunningen aanvragen. Een van die vergunningen is de Natuurbeschermingswetvergunning. Gelet op de investeringen die zij moeten doen om alles op tijd voor elkaar te krijgen, willen zij zo snel mogelijk zekerheid hebben dat de Natuurbeschermingswet snel kan worden aangepast aan wat zij nodig hebben om te moeten doen. Sorry, ik zeg het verkeerd. Ik moet het anders zeggen. Zij moeten hun stalsystemen dusdanig aanpassen dat de Natuurbeschermingswet daar conform mee is.

Als we dat willen, moeten we een aantal acties ondernemen. Sinds 22 januari hebben wij naar dat actieplan gekeken. Wij hebben allereerst samenwerking met VNG, IPO en het bedrijfsleven opgezet om zo snel mogelijk met het actieplan aan de slag te gaan. Kern is dat de veehouderijen in principe op zeer korte termijn, uiterlijk 1 januari 2010 – en dat is een harde deadline – een investeringsplan moeten hebben. Dat plan moeten ze bij de gemeente indienen. Daarin moeten zij aangeven op welke termijn zij de stallen aanpassen of saneren. De einddatum voor dit alles is 1 januari 2013. Dat is echt de harde deadline, maar wij verwachten dat er meer bedrijven zijn die voor die deadline alles op orde hebben.

In het kader van dit beleid heb ik heel goede afspraken gemaakt met collega Verburg, zodat het verlenen van die Natuurbeschermingswetvergunningen dit proces niet vertraagt, want wij kunnen absoluut geen maand vertraging oplopen. Mevrouw Verburg heeft al toegelicht wat zij allemaal van plan is om te doen, niet om de doelen van de Natuurbeschermingswet te veranderen, maar om deze zo te gebruiken dat ermee te werken valt en dat het nodige maatwerk wordt geleverd. Daar is mevrouw Verburg hard mee bezig en ik steun haar daarin. Samen zorgen wij dat er geen verwarring over bestaat waar de boeren aan moeten voldoen, zodat er een Natuurbeschermingswetvergunning wordt verleend. Het moet klip en klaar duidelijk zijn wat zij moeten doen en onder welke condities zij die vergunning krijgen. Er verandert niets aan de doelen, maar wij moeten wel duidelijkheid verschaffen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): De overheid moet duidelijk communiceren richting boeren, maar ook richting betrokken bewoners, die zich zorgen maken over natuurbeschermingsgebieden. Ik haak even in op de verspreking van de minister, want deze is volgens mij de kern van dit debat. Vindt zij dat de veehouderijen zich zodanig moeten aanpassen dat zij binnen de Natuurbeschermingswet vallen of vindt zij dat de Natuurbeschermingswet moet worden aangepast, zodat de veehouderijen kunnen doen wat zij willen? Accepteert zij uitbreiding van de Natuurbeschermingswet of zegt zij dat deze niet aan de orde zal zijn en geeft zij die duidelijkheid ook aan burgers die betrokken zijn bij natuurgebieden?

Minister **Cramer**: Het antwoord is: ja, ik geef die

duidelijkheid, samen met collega Verburg. De Natuurbeschermingswet wordt niet aangepast. Daar gaan wij gewoon vanuit. De doelen staan overeind. Wij moeten er alleen voor zorgen dat zij zo worden toegepast dat de boeren begrijpen wat zij nu precies wel of niet mogen. Dat is op dit moment niet een, twee, drie duidelijk.

De **voorzitter**: De heer Koopmans meldt zich op ditzelfde punt, maar dit is al uitgebreid aan de orde geweest in een AO over de NEC-plafonds, dus ik vraag mij af wat het nieuwe punt is dat hij kan opbrengen.

De heer **Koopmans** (CDA): In dat debat heb ik ook gezegd ...

De **voorzitter**: Als u het toen al hebt gezegd, is het geen nieuw punt.

De heer **Koopmans** (CDA): Nee, maar het is altijd goed om de sfeer nog even goed neer te zetten, en ik meen dit ook, dat het moedig is dat de minister van VROM de boeren ruimte geeft en daarmee samen met de sector die milieuwinst pakt. Maar deelt de minister onze zorg dat ook de toepassing van het begrip "significant", zoals het in de wet en in de richtlijn staat, daarbij een handicap kan zijn en dat dus de woorden van de minister van LNV dat wij daarover een scherp gesprek met elkaar moeten voeren, uitdrukkelijk ook vanuit haar doelen aan de orde zijn?

Minister **Cramer**: Absoluut. Daarmee heb ik alles beantwoord.

□

Minister **Eurlings**: Voorzitter. De betreunde uitspraken die de aanleiding van dit debat zijn, hebben betrekking op de vergunningplichtige veehouderijbedrijven. De situatie is niet gelijk aan de situatie van wegbesluiten, maar wel is in beide situaties sprake van een habitattoets. Daarom heeft deze uitspraak ook nadrukkelijk mijn aandacht vanwege mijn verantwoordelijkheid als minister van Verkeer en Waterstaat. Ik zeg, en heb dit eerder gezegd bij de begrotingsbehandeling Verkeer van eind vorig jaar, dat er ook voor wegprojecten wel degelijk reden is tot waakzaamheid. Ik kom daarop zo terug.

In mijn beleving hebben de recente uitspraken van de Raad van State niet direct invloed op de besluitvorming rond infrastructuur. De redengeving hiervoor is als volgt. Bij wegenprojecten die gelegen zijn nabij Natura 2000-gebieden, moet in het kader van een tracébesluit, een wegaanpassingsbesluit, een habitattoets worden uitgevoerd. Deze habitattoets wordt redelijkerwijs gebruikt om de Nbw-vergunning te verkrijgen. Een motiveringsgebrek in de procedure omtrent het verkrijgen van deze Nbw-vergunning, zoals geconstateerd in de uitspraken, is dan ook iets dat ik niet onmiddellijk bij wegprojecten voorzie.

Zoals bekend moet er voor het verkrijgen van een Nbw-vergunning een habitattoets worden uitgevoerd als er een verslechtering dan wel een significant verstoring effect optreedt. Zijn er significante effecten, dan is ook nog eens een passende beoordeling vereist. De uitspraken hebben geen directe gevolgen voor de wijze waarop de habitattoets bij wegprojecten wordt uitge-

Eurlings

voerd. Evenals minister Verburg ga ik ervan uit dat bij een wegproject, waarbij bijvoorbeeld als gevolg van saldering per saldo geen toename van de ammoniakdepositie optreedt, kan worden onderbouwd dat de instandhoudingsdoelen niet in gevaar komen en de Nbw-vergunning dus kan worden verleend.

Van belang zijn verder de eerder in dit debat ook door mijn collegae benoemde beheerplannen. Daarin wordt straks het bestaand gebruik opgenomen, alsmede de projecten zelf. Bestaand gebruik is de situatie per 1 oktober 2005 die daarna niet in betekende mate is gewijzigd. Wettelijk is vastgelegd dat bestaand gebruik vergunningvrij is tot het moment dat het beheerplan onherroepelijk is geworden. Verkeer en Waterstaat brengt de komende tijd het bestaand gebruik van de rijksinfrastructuur en de wegprojecten in de beheerplannen in. Juist die beheerplannen zijn erop gericht om de instandhoudingsdoelen te bereiken.

Dit alles neemt niet weg dat de jurisprudentie rond de natuurwetgeving in beweging is en de komende tijd, naar ik verwacht, in beweging zal blijven. Juist om deze reden heeft dit dossier mijn volle aandacht en kom ik binnenkort bij de Kamer terug met de toegezegde aanpak risicobeheersing Natura 2000. Ik verwijs wederom naar de gedachtewisseling tijdens de begrotingsbehandeling.

Dit impliceert dat ik beslist wel risico's zie, laat daarover geen enkel misverstand bestaan. De Europese regelgeving bevat vage begrippen. Ik wil niet afhankelijk zijn van uitspraken van rechters om duidelijkheid te verkrijgen. Daarom moet de regering deze begrippen concretiseren. Zo start er binnenkort een wetgevingsprocedure van LNV over de integratie van de natuurwetten, waarbij ook ikzelf als minister van Verkeer en Waterstaat aan tafel zit en erbij ben aangesloten. Minister Verburg haalde dit reeds uitvoerig aan. Dit is nadrukkelijk een kans om de natuurwetgeving weer hanteerbaar en uitvoerbaar te maken. Het gaat hier om helderheid. Ik heb dit eerder gezegd bij de behandeling van de spoedwet. Als de wet maar duidelijk is over wat moet en wat niet hoeft, dan weet je waar je aan toe bent en kom je niet in het grijze gebied waarin je maar moet afwachten hoe het vage begrip door de rechter wordt geïnterpreteerd. Ik vind dat het onze verantwoordelijkheid is – de collegae hebben daar ook over gesproken – om die vaagheid niet te laten bestaan.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik hoor eerst de minister zeggen dat de gevolgen van deze uitspraak voor verkeerswegen nog wel zouden kunnen meevallen. Daarna hoor ik toch weer een stukje twijfel en nu hoor ik een roep om duidelijkheid. Wat is het nu? Kan het nu gevolgen hebben? Of kan de minister het allemaal met nationale regels oplossen en speelt Brussel daarin misschien minder een rol?

Minister **Eurlings**: Wat ik probeer te zeggen, is dat ik mij zorgen maakte voor deze uitspraak en dat ik mij nog steeds zorgen maak na deze uitspraak, zij het dat ik mij iets minder concrete zorgen maak vanwege deze uitspraak. De uitspraak zelf zal namelijk naar mijn inschatting de wegen niet zo zeer raken. Ik zie meer, los van deze uitspraak, het probleem dat de regelgeving te vaag is en dat is altijd een risico. Als je niet weet of je links of rechts van de weg moet lopen en je zwabbert over het midden, dan heb je kans overreden te worden. Dat vind ik in dezen een risico.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Ik begrijp dat u liever niet zwabbert, dat kan ik mij voorstellen, maar mijn vraag blijft: denkt u dat u dit met Nederlandse regelgeving kunt oplossen of moet er in Brussel iets gebeuren?

Minister **Eurlings**: Ik denk dat de marsroute die collega Verburg zojuist heeft aangegeven, een juiste marsroute is. Ik denk ook dat dit, als het met vereende kracht gebeurt, resultaat zou moeten kunnen hebben, nationaal, met de integratie van wetgeving en wellicht ook richting Europa. Ik vind het in elk geval van belang en ik zal mij daarvoor vanuit mijn verantwoordelijkheid inzetten.

De heer **Koopmans** (CDA): Denkt de minister met de CDA-fractie dat de toename van stikstofemissie als gevolg van bijvoorbeeld wegverbredingen of de aanleg van een nieuwe weg – ik noem de buitenring als voorbeeld, liggend naast de Brunsummerheide, een Natura 2000-gebied – mogelijkerwijs tot grote problemen kan leiden met betrekking tot de vergunningverlening voor die weg?

De **voorzitter**: Voordat de minister gaat antwoorden: ook deze vraag vind ik op het randje van wat bij dit debat hoort.

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter.

De **voorzitter**: Nee, ik ga niet met u in discussie. U hebt de vraag gesteld, ik geef de minister de gelegenheid om te antwoorden en ik sta u geen aanvullende vraag hierover toe.

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Ik heb uitdrukkelijk bij het aanvragen van dit debat aangegeven dat de minister van Verkeer en Waterstaat uitgenodigd moest worden, omdat wij met elkaar over de bredere werking van die uitspraak moeten spreken. Anders had u namelijk gelijk gehad en hadden wij dit in het AO kunnen doen. Ik heb niet de bedoeling gehad, de minister van Verkeer en Waterstaat ook voor dat AO uit te nodigen. Dat is echt een misvatting.

De **voorzitter**: Dat ben ik niet met u eens. Overigens vond ik dat het in het AO had kunnen gebeuren. Waar het mij om gaat, is dat u een inhoudelijk debat aangaat over de stikstofemissie, en niet zo zeer de uitspraak van de Raad van State.

De heer **Koopmans** (CDA): Nee, voorzitter. Dat gaat uitdrukkelijk over de Nbw-vergunning die als gevolg daarvan verleend moet worden. Het valt echt, met alle respect, volstrekt binnen de orde van het debat dat ik aangevraagd heb.

De **voorzitter**: Ik ga daarover niet met u in discussie. Ik heb gezegd wat ik gezegd heb. De minister krijgt gelegenheid tot antwoorden.

Minister **Eurlings**: Ik kan hier op dit moment niet en detail zeggen wat specifiek de gevolgen zouden kunnen zijn van een mogelijk toekomstige buitenring, waar ik – zoals u allen weet – zeer voor ben en waarvoor ik ook mede de financiering heb geregeld vorig jaar. Ik kan daar wel op terugkomen als u dat wenst. Dat doe ik graag. Ik kan u echter in het algemeen zeggen dat er, vanwege de

Eurlings

bestaande vaagheid, altijd een risico is. Daarom vind ik dat wij de risico's zo veel mogelijk moeten beperken door het verscherpen en verduidelijken van de regelgeving. Ik vind het ook tekenend, in de goede zin van het woord, dat de collega van VROM eveneens nadrukkelijk aangeeft, hier niet blij mee te zijn. Ik denk dat niemand gediend is van dit soort onduidelijkheid.

De **voorzitter**: De minister vervolgt zijn betoog. Kunt u ook al naar een afronding toe?

Minister **Eurlings**: Ja, dan ga ik een beetje doorbladeren, als u mij dat toestaat.

De **voorzitter**: Dat hoor ik heel graag.

Minister **Eurlings**: Voorzitter. Ik ga in op de concrete vragen die mij zijn gesteld.

De heer **Polderman** (SP): Voorzitter. Ik heb wel behoefte om enige duidelijkheid te krijgen over de laatste opmerking van de minister. Ik wilde niet interrumpen, maar de minister van Verkeer en Waterstaat geeft een duidelijk waardeoordeel over de uitspraak. Hij begon zijn bijdrage met de woorden "de betreurde uitspraken". Ik hoor de minister van LNV zich niet in die termen uitlaten. Het is een lastige uitspraak, het is een lastig traject, maar de Natuurbeschermingswet hebben wij ook niet voor niets gemaakt. Ik vind het toch merkwaardig dat deze vertegenwoordiger van het kabinet zich een waardeoordeel aanmatigt over onze hoogste rechter. Ik denk dat wij de verhoudingen zuiver moeten houden, wij hebben hier niet voor niets een scheiding der machten. Ik meen dat wij op de verkeerde weg zouden zijn als wij ons in dit politieke debat een oordeel zouden gaan aanmatigen over gerechtelijke uitspraken. Dit is een politieke discussie.

De **voorzitter**: Uw punt is helder.

Minister **Eurlings**: Ik heb geen enkele aanmatigende opmerking over de Raad van State gemaakt. Integendeel. Maar het is wel onze verantwoordelijkheid hoe de wetten luiden op basis waarvan de Raad van State tot een oordeel komt. Dat is ons pakkie-an. Ik heb gehoord hoe de minister van VROM aan het begin van haar betoog uitsprak dat zij niet dolgelukkig is met het feit dat deze situatie kon ontstaan. Dat acht ik een teken van kracht. Daarin zijn wij vereend. Ik acht dit niet alleen in het belang van de economische ontwikkeling en de agrarische ontwikkeling, maar ook van de geloofwaardigheid van ons milieubeleid.

De **voorzitter**: De heer Polderman, afrondend.

De heer **Polderman** (SP): Het is onze taak om wetgeving tot stand te brengen. Vervolgens is het de taak van de rechter om deze wetgeving te toetsen. Als blijkt dat onze wetgeving broddelwerk is, moeten wij de wetgeving verbeteren. Maar dan moeten wij niet de uitspraken van de Raad van State ter discussie gaan stellen. Wij moeten onszelf aanspreken.

Minister **Eurlings**: Precies. Dat doe ik dus. Exact. Dat probeer ik uit te spreken door te stellen dat het zeer

belangrijk is dat wij de wetten integreren en daarbij de vaagheid in de wet uit de weg nemen.

De **voorzitter**: De minister vervolgt zijn betoog.

Minister **Eurlings**: Vage termen zijn juridisch link. Zo simpel is het. Wij moeten kiezen. Wij moeten helder zijn. Dan weten de inwoners van Nederland waaraan zij toe zijn.

De heer Koopmans is nader ingegaan op de mogelijke problemen ten aanzien van stikstof bij de aanleg van wegen. Stikstofdepositie is inderdaad een element dat wordt betrokken bij de habitattoets voor projecten in de nabijheid van de Natura 2000-gebieden. De uitspraak zelf brengt daarin dus geen verandering. Dit risico bestond toen wij er een half jaar geleden over spraken en bestaat nog steeds. Het is geen eenvoudige zaak. Wij hebben te maken met de uitwerking van Europese richtlijnen, met vage termen zoals "significant". Waspoeder: significant beter. Ik help het ons allen hopen. U kent de reclames. Het zegt helemaal niets. Wij hebben dus te maken met maatwerk waarvoor je geen harde garanties krijgt op succes bij de rechter. Je kunt je huiswerk doen naar beste vermogen en inschatting. Dan nog blijkt het niet goed te zijn. Dat is het risico. Daarom is de concretisering van zo'n groot belang.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik maak hiertegen bezwaar. De minister van Verkeer en Waterstaat wekt sterk de indruk dat wij vanwege wat vage termen in de Natuurbeschermingswet met deze uitspraak worden geconfronteerd. Het is echter een feit dat het kabinet de lijn heeft gekozen dat je geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig hebt wanneer je een milieuvergunning hebt. Daarmee is welbewust een risico genomen. Daar is niets vaags aan. Nu zegt de Raad van State dat dit niet had gemogen. Het bevoegd gezag had op deze gronden geen vergunning mogen afgeven. Dat is iets heel anders dan vage begrippen. Het zou de minister sieren als hij daarvan afstand doet en in de Kamer niet de indruk wekt dat de wet niet deugt omdat er vage termen in staan. Dat heeft niets te maken met de uitspraak van de Raad van State waarover wij het vanavond hebben.

Minister **Eurlings**: Het zou mevrouw Ouwehand sieren wanneer zij op dit late tijdstip luistert naar wat ik zeg. Ik beantwoordde een vraag van de heer Koopmans of ik erkende dat zich mogelijk problemen voordoen ten aanzien van stikstof bij de aanleg en het onderhoud van wegen. Ik beantwoord geen vraag over de rechterlijke uitspraak. Het algemene punt dat ik maakte is, dat een vage term als "significant" een risico in zich draagt. Dat gold voor de uitspraak en geldt nog steeds na de uitspraak. Dat erken ik. Ik ben van mening dat dit risico door de integratiestap zoals als wij kunnen dient te worden weggenomen door te kwantificeren en te verhelderen wat wij bedoelen met "significant".

De **voorzitter**: Mevrouw Ouwehand, afrondend.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Bij de beantwoording van de vraag van de heer Polderman betrok de minister wel degelijk de vaagheid in de discussie over de vraag hoe wij de uitspraak van de Raad van State moeten beoordelen. Ik blijf daarom van mening dat hij daarbij zijn bewoording onzorgvuldig heeft gekozen.

Eurlings

Minister **Eurlings**: Dat werp ik ver van mij. Ik heb gezegd dat ik an sich geen kritiek op de Raad van State heb, maar dat ik wel vind dat ik een eigen verantwoordelijkheid heb bij het helder maken van wetten. Daarover spreken wij vanavond. Een rechter kan alleen maar recht spreken op basis van de wetten die wij maken en laten bestaan.

De heer **Polderman** (SP): Ik doe een poging om de regering wat te helpen bij de discussie over de zogenaamd vage term "significant". De minister maakt daarbij een gebaar met twee handen, maar gebaren kunnen niet in de Handelingen worden opgenomen. In de Van Dale staat significant omschreven als: statistisch aantoonbaar. Zo vaag is significant dus helemaal niet. Significant is dus: meetbaar. Mijns inziens is het goed als wij stellen dat wij bij natuurbescherming rekening moeten houden met wat meetbaar negatieve effecten heeft.

Minister **Eurlings**: Tijdens mijn ingenieursopleiding heb ik veel statistiek gehad. Daarbij was sprake van een sigma in het afwijken van de mediaan en de populatie. Het was daarbij maar de vraag hoeveel betrouwbaarheid je wenste. Ik zie de heer Van der Vlies knikken; wellicht hebben wij nog een beetje dezelfde opleiding gehad. Het hangt er dus maar van af wat je als grens aanhoudt. Ook dit is dus geen duidelijke grens. Dat is jammer, want als dat wel zo was, hadden wij wellicht met de Van Dale in de hand tot een oplossing kunnen komen.

De **voorzitter**: De heer Polderman heeft ook een opleiding gehad. Daarom mag hij een vervolgvraag stellen.

De heer **Polderman** (SP): Dat klopt, voorzitter. De minister heeft gelijk, want er zijn kleine leugens, grote leugens en statistieken. Statistisch aantoonbaar is echter toch iets minder vaag dan de minister nu suggereert.

Minister **Eurlings**: Goed, maar de heer Polderman zal het met mij eens zijn dat het voor iedereen, en ook voor het milieu, beter is als je precies weet waar je aan toe bent en als wij dit zo helder mogelijk maken. Hierbij is sprake van echt veel interpretatievrijheid. Wij hebben eerder in zo'n situatie gezien dat als wij zelf de wetgeving niet verhelderen, de rechter de grens moet trekken. Mijns inziens is het onze verantwoordelijkheid om die grens helder te trekken, niet die van de rechter. Mijns inziens zijn de heer Polderman en ik het daarover niet fundamenteel met elkaar oneens.

De **voorzitter**: Mag ik de minister vragen om de beantwoording bondig verder ter hand te nemen?

Minister **Eurlings**: Zeker. Mevrouw Neppéus vroeg wat de uitspraken voor gevolgen hebben voor de A2 bij Eindhoven. Ik ga ervan uit dat zij bijvoorbeeld doelt op de A2 Den Bosch-Eindhoven. Ik zie haar bevestigend knikken. Het gaat hierbij om twee van de dertig spoedwetprojecten. Bij deze wegverbreding is sprake van een overschrijding van de kritische depositiewaarde voor stikstof. Wij hebben dit risico gesignaleerd. Op dit moment wordt bezien op welke manier het risico voor het project het best kan worden beheerst, bijvoorbeeld door middel van saldering. Er is dus sprake van risico's, maar uiteraard ga ik er vol voor om deze risico's op te

lossen. Dit voorjaar zal de Kamer een risicoanalyse ontvangen. Daarin staat ook dit project genoemd. Uiteraard zal ik daarbij ook ingaan op de mogelijke oplossingen.

Kortom, er zijn risico's, die worden onderkend en daaraan wordt gewerkt. De effecten op de wegen kunnen met beheersplannen worden beheerst. Wij verwachten veel van het concretiseren van vage begrippen door de integratie in één wet van de drie bestaande natuurwetten, namelijk de Natuurbeschermingswet, de Flora- en Faunawet en de Boswet. Op deze manier proberen wij te voorkomen dat het geschetste doemscenario werkelijkheid wordt.

De heer Dibi vroeg wat er nog meer van mij kan worden verwacht en stelde in dat verband dat ik gevoelig ben voor lobby. Als hij met het laatste bedoelt dat ik gevoelig ben voor wat de meerderheid in dit land wil en als hij bedoelt dat ik vind dat wetten er niet toe moeten leiden dat een zeer kleine minderheid met behulp van goede advocaten wens van de grote meerderheid voortdurend kan tegenhouden, dan zie ik zijn opmerking als een groot compliment. Ik zal voortgaan tot de laatste dag dat ik minister ben met te voorkomen dat de kleine advocatuur de grote wil van het volk kan tegenhouden.

De **voorzitter**: Dank u wel minister, voor dit toch wat verrassend filosofisch einde van uw betoog, en dat op de dag voor Goede Vrijdag. Ik meld u dat op de oproep met de stemmingsbel alleen de heer Van de Camp zich heeft gemeld. Ik constateer dan ook dat het zijn vruchten afwerpt als je zo lang Kamerlid bent en dat dit een voorbeeld kan zijn voor alle andere fracties.

Ik geef het woord aan de heer Koopmans voor zijn bijdrage in tweede termijn. In tweede termijn krijgen de leden een derde van de spreektijd in eerste termijn. Ik zal daarop strak handhaven.

□

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter, u begrijpt dat wij al een keer rondgekeken hebben of het verstandig is om onze motie meteen in stemming te brengen, maar dat laten wij maar even achterwege.

Ik dank de bewindslieden voor de wijze waarop zij onze vragen hebben beantwoord, voor het feit dat zij de urgentie erkennen en dat een andere aanpak nodig is om een eigen beleid voor de duurzame veehouderij te voeren met de intentie om bouwen mogelijk te maken, evenals het bouwen van wegen. Ter aanscherping en bevestiging van de toezeggingen van de minister van LNV en de andere bewindslieden dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de uitspraak van de Raad van State inzake Nb-wetvergunningen voor veel onduidelijkheid en onzekerheid zorgt;

overwegende dat een snelle, juiste, juridische zekerheid

Koopmans

geboden dient te worden en dat een nood-/reparatiewet daarin kan voorzien;

overwegende dat in de Habitatrichtlijn in de artikelen 12 tot en met 16 de mogelijkheid tot het voeren van beleid met "de hand aan de kraan" en evaluatie nadien is opgenomen;

roept de regering op, voor 1 juli 2009 te komen met een reparatie, zo nodig middels een wetswijziging, waarin de mogelijkheid wordt geopend "bestaand gebruik" passender te definiëren, zodat bedrijfs- en projectontwikkelingen die per saldo het milieu verbeteren, mogelijk zijn (zoals bij wegen die vallen onder het NSL) met behoud van de doelstellingen van de Nb-wet,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Koopmans en Van der Vlies. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 1 (31920).

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Ik kan u berichten dat ik ondertussen overleg heb gehad met de woordvoerder van de ChristenUniefractie. Hij vindt het een heel positieve motie.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. Ik zal contact opnemen met de woordvoerder van de ChristenUniefractie om te zeggen dat het raar is dat hij niet deelneemt aan het debat, maar dat hij wel een stemadvies geeft.

□

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Tegen de ChristenUniefractie zeg ik dat, als zij moeite heeft om een woordvoerder af te vaardigen, ik altijd bereid ben om namens die fractie het woord te voeren.

De **voorzitter**: Ik zal dat opnemen met de woordvoerder.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Doet u dat vooral! Ik ben niet tevreden over datgene wat wij in dit debat met elkaar hebben gewisseld. Als het gaat om de natuurbeschermingswetgeving en de consequenties die wij daaraan moeten verbinden – ik doel dan op wat er wel en niet mogelijk is voor ondernemend Nederland en in dit geval specifiek voor de veehouderij – schuiven wij de confrontatie keer op keer voor ons uit. Maar op een zeker moment komt die confrontatie. Nu heeft de Raad van State een uitspraak gedaan. Ik denk dat dit een heel verstandige uitspraak is. Ik herhaal de vraag die ik in eerste termijn heb gesteld. Op een gegeven moment is de beleidslijn geworden dat, als je een milieuvergunning hebt, een vergunning op grond van de Nb-wet niet nodig is. Wij weten dat de milieuwetgeving inzake ammoniak op dat moment al flink was uitgekleed. Dat is een keuze, maar ook een risico. Ik kan mij niet voorstellen dat daarover destijds niet door het ministerie van LNV is nagedacht. Ik wil daarom graag die risicoanalyse. Het is uiteindelijk toch gegoochel met de rechtszekerheid van de ondernemers. Het mag duidelijk zijn dat wij daarvan om meerdere redenen geen voorstander zijn. Ik wil graag dat de minister in tweede termijn alsnog ingaat op mijn

vraag over die analyse en die beleidslijn. Ik wil weten wat de gevolgen daarvan zouden kunnen zijn.

□

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de ministers voor hun reactie in eerste termijn. Ik spits mijn betoog in tweede termijn toe op hun opmerking over het NEC-plafond. Ik deel het standpunt van de minister van VROM dat wij dit zeker zullen moeten halen. Ik denk ook dat bij duidelijkheid hoort dat je niet steeds de spelregels verandert. Mij lijkt het belangrijk dat als wij het halen om de beheerplannen per 1 september te realiseren, zo nodig met verve daaraan voorafgaand eerst een deelammoniakplan wordt gemaakt zodat daarover in elk geval geen onduidelijkheid meer bestaat. Wij zouden dat eruit moeten trekken en naar voren moeten halen. De minister heeft al in die richting bewogen, dus ik dien geen motie in.

De **voorzitter**: Mevrouw Jacobi, loopt u niet weg. De heer Koopmans heeft nog een vraag aan u. Ik weet dat het laat is. Daar hebben daar allemaal last van.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): U bent niet zo heel zichtbaar voor mij, mijnheer Koopmans.

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Koopmans heeft het woord. Ik raak helemaal in verwarring als u door elkaar gaat praten.

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Dat zien wij wel bij de stemmingen, maar dat terzijde.

Op welke plek in welke wet wilt u dat ammoniakplan opnemen, mevrouw Jacobi?

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Op grond van de de Natuurbeschermingswet 1998 moet antwoord worden gegeven op de vraag wat het instandhoudingsdoel of hersteldeel van het gebied is. De activiteiten worden daaraan getoetst. Ik zal even een klein college geven. Er wordt getoetst welk effect dat heeft. Een van die effecten die van belang zijn, is de ammoniakdepositie. Wij hebben daar niet voor niets al heel veel discussie over gevoerd. Ik denk dat het belangrijk is – dat is een dilemma waarover duidelijkheid moet komen, niet over de vorm, maar over de inhoud – wat per gebied de emissiewaarde kan zijn. Daarover moet duidelijkheid bestaan in de planvorming zodat boeren weten waar zij aan toe zijn. In het beheerplan zal daar dan ook geen onduidelijkheid meer over bestaan. Daaraan refereer ik.

De heer **Koopmans** (CDA): U wilt geen onduidelijkheid, terecht, dus rechtszekerheid. Daarom is nogmaals mijn vraag aan welk artikel in welke wet u dat ammoniakplan hangt zodat er rechtszekerheid op grond van de wet ontstaat.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Ik moet even het wetboek erbij halen. Het zullen verschillende artikelen zijn waaraan ik refereer. Ik refereer in elk geval aan de significante effecten. Ik geloof dat dit artikel 14 is, maar dat weet ik niet zo uit mijn hoofd. Ik vind het trouwens ook wel erg laat om nog zo'n vraag te stellen.

De **voorzitter**: U had ook kunnen zeggen dat er

Jacobi

volgende week een algemeen overleg is en dat u daarin het antwoord zou geven.

Mevrouw **Neppérus** (VVD): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun antwoorden. Ik dank ze er ook voor dat zij bekijken wat in de pijplijn zit en wat daaraan kan worden gedaan. Ik wil nog één punt wat aanscherpen, namelijk de kleine wijzigingen bij bestaand gebruik. Daartoe dien ik een motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de poging om bestaand gebruik te reguleren via de Natuurbeschermingswet 1998 de grote onduidelijkheid en onzekerheid die heersen over de toekomst van vele bestaande activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden nog steeds niet weg heeft kunnen nemen;

overwegende dat de Vogel- en Habitatrichtlijn ons niet verplicht om bestaand gebruik te reguleren en het "Kokkelvisserijarrest" slechts een indicatie geeft dat specifieke vormen van bestaand gebruik vergunningplichtig kunnen zijn;

van mening dat een algemene vergunningplicht voor alle vormen van bestaand gebruik met potentieel significante negatieve gevolgen, gezien de bewijslast en de problemen rondom de sluitende onderbouwing van het bewijs, niet de meest efficiënte wijze is om natuurdoelen te bereiken;

van mening dat het bevoegd gezag de aangewezen partij is om, indien bestaand gebruik een duidelijk gevaar vormt voor de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, passende maatregelen te treffen en daartoe ook de bevoegdheid dient te hebben;

van mening dat niet-betekenisvolle wijzigingen van bestaande bedrijven er niet toe mogen leiden dat er alsnog een vergunningplicht uit hoofde van de Natuurbeschermingswet 1998 ontstaat;

verzoekt de regering, bestaand gebruik met inbegrip van niet-betekenisvolle wijzigingen te ontheffen van een algemene vergunningplicht uit hoofde van de Natuurbeschermingswet 1998 en daarvoor in de plaats het bevoegd gezag in de gelegenheid te stellen om passende maatregelen te kunnen treffen indien bestaand gebruik leidt tot een duidelijk gevaar voor een Natura 2000-gebied,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Neppérus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 2 (31920).

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. Ik wil graag de bewindslieden dankzeggen voor hun beantwoording.

Ik heb in alle drie de betogen helder horen zeggen dat niet voorligt om de Natuurbeschermingswet of eventuele richtlijnen op te rekken en af te zwakken. Normen zijn normen. Wij hebben die normen hier bepaald en geratificeerd en daar houden wij ons aan. Wel gaan we binnen dat kader op zoek naar een maximale benutting van de ruimte, met het doel zekerheid te bieden op bedrijfsniveau. Ik val minister Eurlings bij dat daarvoor heldere normen nodig zijn. Hoe minder helder deze normen zijn, hoe meer wij overlaten aan jurisprudentie. Wij doen dat heel vaak en dat zouden wij moeten afleren. Ik val minister Eurlings daarin bij. Dat is ook mijn motief om de motie van de heer Koopmans mede in te dienen.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Ik vind het een wonderlijk tafereel. Minister Cramer zit niet alleen in vak K ingeklemd tussen twee CDA-ministers, maar ook politiek gezien zit zij ingeklemd in de CDA-dwangbuis van ministers Van der Hoeven, Eurlings en Verburg die elke verbetering op milieu ondermijnen: eerst de vliegtaks, toen de kilometerheffing en nu de Natuurbeschermingswet. De genadeklap vond ik toch wel toen de heer Koopmans tegen de minister van milieu zei dat zij moedig was. Dat is een heel twijfelachtige eer, voorzitter.

Mijn vraag aan deze minister is wat het zegt over de positie van de minister van VROM als zij constant ondermijnd wordt in haar pogingen het milieu te verbeteren. Wanneer slaat zij met haar vuist op tafel en zegt zij dat het milieu te belangrijk is?

Tot slot heb ik een opmerking voor minister Eurlings. Ik laat hem weten dat zo lang ik in de politiek zit, ik alle rechten van burgers zal verdedigen, ook als ik het niet met hen eens ben.

De heer **Polderman** (SP): Voorzitter. Ik moet in ieder geval eerst de heer Koopmans gelijk geven, want achteraf ik vond het toch wel een nuttig debat. Ik denk dat het goed is dat wij de interpretatie van de uitspraak met elkaar en met de regering hebben gewisseld. Dat is volgens mij verhelderend geweest en dat is op zich goed.

Ik heb mij echter wel geërgerd aan de laatste opmerking van de minister van Verkeer en Waterstaat. Hij zegt dat het niet zo kan zijn dat een kleine advocaat de wil van het volk ondermijnt. Ik wijs erop dat deze uitspraak doelt op de Peel. De Peel is zo ongeveer de achtertuin van de stad Eindhoven, de grootste stad van Noord-Brabant en naar ik meen de vijfde stad van Nederland. Het is dus wat vreemd om de werkgroep die zich inzet voor het behoud van die Peel zo weg te zetten als een kleine advocaat.

Ik dien de volgende motie in.

Polderman

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat aan de onzekerheid over het ammoniak-Natura 2000-dossier zo snel mogelijk een einde moet komen;

overwegende dat:

- de regie van het opstellen van beheerplannen bij de provincies ligt;
- er desondanks een groeiende behoefte bestaat aan meer landelijke daadkracht en regie;
- er momenteel geen goed zicht is op hoe groot de achterstand is in de vergunningverlening van zogenaamd "bestaand gebruik" bij bedrijven gelegen bij natuurgebieden met voor stikstof gevoelige habitats;

verzoekt de regering om:

- in overleg met betrokken provinciebesturen te inventariseren hoe veel veehouderijbedrijven gelegen bij voor stikstof gevoelige habitats Natura 2000-gebieden geen actuele Natuurbeschermingswet (Nb-wet)-vergunning hebben;
- deze inventarisatie zo spoedig mogelijk aan de Kamer te doen toekomen;
- voor die bedrijven die voor hun "bestaand gebruik" geen deugdelijke Nb-wetvergunningen hebben, een handhavingsvoorstel te maken dat de periode tot de vaststelling van de beheerplannen dekt, en er tevens alles aan te doen om de opstelling van de beheerplannen te bespoedigen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Polderman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 3 (31920).

Daarmee is de Kamer gekomen aan het einde van haar bijdrage in tweede termijn. Kan de regering direct antwoorden?

Minister **Verburg**: Zodra ik de motie van de heer Polderman heb, ben ik bereid en in staat om te antwoorden.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik waardeer het zeer dat u dit direct wilt doen, maar ik schors de vergadering toch tot vijf over half elf.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik bedank de Kamer voor de inbreng in tweede termijn. Ik denk dat het volstrekt helder is dat mijn toezeggingen in eerste termijn, die ondersteund zijn door mijn collega's Cramer en Eurlings, op geen enkele wijze bedoeld zijn om de doelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn te veranderen of op te rekken, noch op het oprekken of veranderen van de doelstellingen

van de Natuurbeschermingswet 1998. Dat is op geen enkele wijze het geval. Ik vind het echter wel noodzakelijk – ik heb dat ook in eerste termijn aan de Kamer toegezegd – om binnen de doelen van die wet te kijken of die ook op een andere wijze zouden kunnen worden gerealiseerd. Ik vind het de taak en essentie van politiek en bestuur dat gekeken moet worden hoe je zaken kunt realiseren. Dat betekent ook dat je een open oog moet hebben en je verstand moet gebruiken om te bezien of de instrumenten die je ooit met elkaar hebt afgesproken, uitwerken als in essentie in de wet is bedoeld. Ik vind dat een taak van bestuurders en van de rijksoverheid. Ik zou menen dat de volksvertegenwoordiging op dat soort zaken kan, mag en wellicht moet toezien. Is het effectief? Is het helder? Bereiken wij onze doelen? En zo niet, is er dan aanleiding om zaken bij te stellen? Ik denk dat dat de essentie is van wat ik in eerste termijn heb gezegd en wat ook mijn collega's hebben benadrukt in hun termijn.

Dan ben ik toe aan mevrouw Neppéus, die zo vriendelijk was om het amendement-Jager aan mij te laten overhandigen. Ik ben haar nog een reactie schuldig. Dat amendement op stuk nr. 10, ingediend op 17 april 2008, gaat over doorzettingsregime rond bestaand gebruik via aanschrijvingsbevoegdheid na beheerplannen. Dat amendement – daar moeten wij eerlijk in zijn – heeft het in de stemming niet gehaald. Ik denk dat wij wat dat betreft een beetje vertrouwen moeten hebben in de werking van de beheerplannen. Ik ben het met iedereen eens die heeft benadrukt dat wij alles moeten doen om de beheerplannen zo spoedig en zorgvuldig mogelijk op te stellen. Daar ligt de meerwaarde en hebben wij de kans om ecologie en economie op een harmonieuze manier met elkaar in verbinding te brengen. Dat moet de doelstelling van de beheerplannen zijn en het is ook het doel van Natura 2000. Laten wij het dan ook op die manier doen. Ik heb hiermee mevrouw Neppéus antwoord gegeven op haar vragen.

De heer Koopmans heeft mede namens de heer Van der Vlies een motie ingediend. Ik heb naar de heer Koopmans geluisterd toen hij zijn motie voorlas. Ik denk dat de heer Koopmans bij de tweede overweging iets anders heeft uitgesproken dan wat in de motie staat. Ik meen dat ik hem hoorde zeggen: "overwegende dat een snelle, juiste juridische zekerheid geboden dient te worden en dat een nood/repairatiewet daarin zou kunnen voorzien". Dat heb ik hem horen zeggen. Ik zou graag het woordje "kan" willen duiden met "zou kunnen". Als ik dat zo mag duiden, dan zeg ik dat deze motie ondersteuning van beleid is omdat ik in de eerste termijn heb gezegd wat ik ga doen, zowel binnen de Natuurbeschermingswet als op het gebied van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Ik heb ook toegezegd dat ik de Kamer daarover voor 1 juli zal informeren en dat ik mij daarbij natuurlijk zal beraden op wat dan het meest toegepaste, effectieve instrumentarium is. Als ik het zo mag duiden zie ik de motie als ondersteuning van beleid.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik ken de minister als een buitengewoon scherp luisteraar. Zij blijkt dat ook nu weer te zijn. Wat zij zegt, klopt. Ik zal de motie op dat punt zo wijzigen, ook omdat deze in samenhang moet worden gezien met wat in het dictum staat, namelijk dat het wel aan de orde zou kunnen zijn indien nodig. Het gaat dus om die samenhang. Een wetswijziging is niet per se aan de orde, maar indien nodig, moeten wij die samen doorvoeren.

Verburg

Minister **Verburg**: Dan kom ik op de motie-Neppéus (31920, nr. 2), waarin de Kamer de regering verzoekt bestaand gebruik met inbegrip van niet-betekenisvolle wijzigingen te ontheffen voor een algemene vergunningsplicht uit hoofde van de Natuurbeschermingswet 1998 en daarvoor in de plaats het bevoegd gezag in de gelegenheid te stellen om passende maatregelen te kunnen treffen indien bestaand gebruik leidt tot een duidelijk gevaar voor een Natura 2000-gebied. Deze motie ontraad ik. Die slaat terug op het amendement. Dit amendement heeft het niet gehaald, maar de essentie is dat dit juist is geregeld in de wet inzake bestaand gebruik, tot er sprake is van het beheerplan. Wij hebben dat dus in de wet inzake bestaand gebruik gevat. Als echter in het beheerplan blijkt dat bestaand gebruik niet past bij natuurdoelstellingen, dan herleeft de vergunningplicht. Met de vergunning wordt dan ook ruimte gegeven voor individueel maatwerk.

Mevrouw **Neppéus** (VVD): Individueel maatwerk is natuurlijk mooi en ik ben het eens met de minister dat een deel is opgelost. Ik zit er echter mee dat een bestaand bedrijf dat een vergunning heeft, opeens een nieuwe zou moeten aanvragen omdat er bijvoorbeeld een kleine wijziging is in de bouwwerken, zoals nieuwe installaties. Dan kom je dus weer aan dat hele proces toe. De strekking van mijn motie is om wat aan de kwestie van die kleine wijzigingen te doen, die juist ook milieuvriendelijk kunnen zijn. Als de minister een andere oplossing heeft, hoor ik dat ook graag, maar daar gaat het mij dus om.

Minister **Verburg**: Dan moeten wij een onderscheid maken met bestaand gebruik. Daarvan hebben wij gezegd dat alle huidige bedrijven waarin zich geen significante veranderingen of ontwikkelingen voordoen, zijn met terugwerkende kracht, vanaf 1 oktober 2005, gevrijwaard van het doen van een passende beoordeling en van het aanvragen van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Dat andere moet worden geregeld in het beheerplan. Ik heb de Kamer een- en andermaal laten weten dat ik alles op alles zet om dat beheerplanproces zo goed mogelijk te faciliteren, zodat in dat beheerplan afspraken kunnen worden gemaakt over de vraag hoe moet worden omgegaan met exact de dingen die mevrouw Neppéus, ook blijkens haar nadere toelichting, bedoelt. Daarmee wordt bedoeld om het allemaal zo duidelijk, zo soepel en zo helder mogelijk te regelen, gelet op de doelen van Natura 2000. Ik vraag dus om nog even geduld te hebben. Wij faciliteren het hele proces. Echter, noch u, noch ik kan het gras harder laten groeien door eraan te trekken.

In de motie-Polderman (31920, nr. 3) verzoekt de Kamer de regering om in overleg met betrokken provinciebesturen, te inventariseren hoeveel veehouderijbedrijven gelegen bij voor stikstof gevoelige habitats Natura 2000-gebieden geen actuele Natuurbeschermingswetvergunning hebben; deze inventarisatie zo spoedig mogelijk aan de Kamer te doen toekomen; en voor die bedrijven die voor hun "bestaand gebruik" geen deugdelijke Natuurbeschermingswetvergunningen hebben, een handhavingsvoorstel te maken dat de periode tot de vaststelling van de beheerplannen dekt, en er tevens alles aan te doen om de opstelling van de beheerplannen te bespoedigen. Dat laatste doe ik, maar

de essentie van de wet inzake bestaand gebruik is dat het bestaande gebruik niet vergunningplichtig is, juist om die overgang te borgen en die zekerheid te geven. Daarom ontraad ik deze motie.

Ik heb geboeid geluisterd naar de inbreng van de Kamer in eerste en tweede termijn. Over de effecten en de impact van de uitspraak van de Raad van State hebben wij op een aantal punten helderheid kunnen geven. De toezegging is helder: wij kijken op een aantal punten of binnen de doelen een zodanige instrumentenkoffer kan worden gemaakt dat het voor iedereen effectiever en duidelijker is. Deze toezegging wordt ook nog eens benadrukt door de motie-Koopmans/Van der Vlies (31920, nr. 1). Ik meen dat wij daarin een belangrijke stap gaan zetten.

De heer Dibi heeft mogelijk de indruk gewekt dat minister Eurlings heeft gesproken over een groep in de samenleving, wellicht de werkgroep Behoud de Peel. De heer Eurlings heeft juist aangegeven dat de rijksoverheid en ook andere overheden verantwoordelijk zijn voor de regelgeving, die duidelijk, helder en oplossingsgericht is. Daarin heeft de rijksoverheid een politieke, bestuurlijke en maatschappelijke taak en daarin heeft de Raad van State zijn eigen verantwoordelijkheid. Ik wil samen met de heer Eurlings alle schijn vermijden dat wij deze werkgroep hiermee zouden willen wegzetten.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik begrijp dat minister Verburg dit zegt, maar ik heb minister Eurlings heel goed gehoord. Ik vind dat werkgroep Behoud de Peel gewoon een groot compliment verdient. Alle burgers die zich met de mooie natuurgebieden in Nederland bemoeien, verdienen een compliment. Zij moeten niet worden weggezet als een soort terroristen die allerlei projecten tegenhouden. Ik wil dus eigenlijk dat minister Eurlings terugneemt wat hij zonet heeft gezegd en dat ook hij voor de rechten van burgers opkomt, ook wanneer hij het niet met hen eens is. Ik begrijp heel goed dat minister Verburg dit zegt, maar ik wil het van minister Eurlings horen.

Minister **Verburg**: Ik heb de heer Eurlings dit absoluut niet horen zeggen en dit heeft hij ook absoluut niet bedoeld. Ik vind dat deze werkgroep een compliment verdient, maar alle andere betrokkenen bij de Peel verdienen net zo goed een compliment vanwege hun geweldige inzet om van de Peel een gebied te maken waarin ecologie en economie in de toekomst harmonieus kunnen samenwerken en samenleven. Daarvoor doen wij het allemaal. De heer Eurlings heeft noch deze groep noch een andere groep op enige manier willen wegzetten. Ik denk dat de heer Eurlings heeft willen aangeven dat – en zo ken ik hem ook – de regering haar beleid niet op de lobby of de opvatting van een of meerdere advocaten stoelt. Hij heeft willen aangeven dat het haar verantwoordelijkheid is om het algemeen belang te dienen en in dat kader ook een heldere lijn uit te zetten die voor iedereen toegankelijk en herkenbaar is en die door de Kamer wordt getoetst.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Ik heb respect voor het antwoord van de minister. Ik begrijp heel goed dat het frustrerend kan zijn als allerlei vertragingen optreden. Deze vertragingen treden echter wel op basis van Nederlandse wet- en regelgeving op. Nogmaals, ik wil van minister Eurlings horen of hij deze burgers heeft

Verburg

weggezet als een kleine minderheid die de grote meerderheid haar wil wil opleggen, of dat hij vindt dat zij alle recht hebben om voor de bescherming van natuurgebieden op te komen.

Minister **Verburg**: Nu de heer Dibi zo rechtstreeks de vraag aan minister Eurlings stelt, rond ik mijn bijdrage in tweede termijn af.

De **voorzitter**: Mevrouw Ouwehand wil ook nog een vraag stellen. Zo direct vraag ik of minister Eurlings nog wil reageren.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik heb een fundamenteel punt. De minister is zowel in eerste als in tweede termijn niet ingegaan op mijn vraag hoe destijds op het ministerie de impliciete beleidslijn is onderbouwd. Ik hecht eraan dat ik een goed antwoord op deze vraag krijg. Wij hebben het vandaag alleen maar gehad over "de uitspraak ligt er en hoe nu verder?" Er is echter een politieke verantwoordelijkheid voor de wijze waarop deze uitspraak tot stand is gekomen.

Minister **Verburg**: De vraag is ook terecht; mevrouw Ouwehand heeft gelijk. Toen ik haar aan de interruptiemicrofoon zag verschijnen, wist ik direct dat ik haar vraag had overgeslagen. Ik bied daarvoor mijn excuses aan. Mevrouw Ouwehand heeft gevraagd of er een risicoanalyse is gemaakt bij de decentralisatie van de verantwoordelijkheid. Het antwoord op die vraag is "nee". Er is geen risicoanalyse geweest, omdat deze niet nodig was. Met de Natuurbeschermingswet is destijds niets anders gedaan dan de Habitatrichtlijn ten uitvoer te leggen.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dit was niet helemaal mijn vraag. Het ging niet alleen over die overdracht. Het ging over de totstandkoming van de al dan niet impliciete beleidslijn dat een milieuvergunning genoeg zou zijn en een Nbw-vergunning dus niet nodig was. Of u hebt geen goede juristen op uw departement gehad, of het is een bewuste keuze geweest waarop de Kamer geen controle heeft kunnen uitoefenen. Er ontstaat een rare politieke situatie als u daarover geen verantwoording kunt afleggen.

Minister **Verburg**: Voorzitter. Beide is niet waar. Ik heb goede ambtenaren op mijn departement, waaronder goede juristen. Verder is hier geen sprake van een bewuste keus. Het gaat erom dat je op elk moment de wetgeving handhaaft. Er is heel veel wetgeving op het gebied van milieu, op het gebied van ammoniak, NEC, grond, water enzovoorts. Aan al die vormen van wetgeving hebben wij ons te houden. Dat doen wij ook. Dat doen ook de ondernemers en de burgers. Bij dit hele traject gold dus niet waar mevrouw Ouwehand op doelt. Zij denkt aan iets wat er niet is, wat niet bestaan heeft en wat op grond van de geldende wetgeving niet noodzakelijk was. Ik weet niet hoe zij hierover denkt, maar ik heb liever ietsje minder wetgeving en wil niet per se meer hebben. Ik heb wel graag zodanige wetgeving dat wij onze doelen kunnen bereiken, zodat wij dit land en de samenleving kunnen opstuwen in de vaart der volkeren.

De **voorzitter**: Dan is er nog een expliciete vraag gesteld aan de minister van Verkeer en Waterstaat. Indien hij dat

wenst, bied ik hem de gelegenheid om daarop te antwoorden.

□

Minister **Eurlings**: Ja, dat wens ik. Ondanks het late uur antwoord ik daar graag op.

Voorzitter. Ik heb gereageerd op een algemeen diskwalificerende opmerking van de heer Dibi in mijn richting. Ik zou gevoelig zijn voor lobby. Ik heb dat graag aangemerkt als een geuzenterm, aangezien deze lobby het gevoel weergeeft van de overgrote meerderheid van de bevolking. Het past zeer bij mijn algemene verhaal dat wij de wetten zo duidelijk dienen te maken dat als iets goed is voor het milieu en een groot deel van de bevolking dat wil, niet een handige advocaat weer een onduidelijkheidje in die wetten kan vinden dat maakt dat hij de boel bij de rechter kan frustreren. Zo kent de heer Dibi mij en zo zal hij mij blijven kennen. Als hem dat verbaast, zeg ik zeg: lees de spoedwet wegverbreding er nog eens op na, want die verheldert de wetgeving en dat is precies wat wij, de minister van VROM en ik, hebben bereikt.

De heer **Dibi** (GroenLinks): Voorzitter. Minister Eurlings wil blijkbaar niet hetzelfde doen als minister Verburg. Hij heeft te grote woorden gebruikt. In een echte democratie zorg je voor tegenspraak. Dat komt de kwaliteit van de besluitvorming ten goede. Ik vind het zwak van een minister, die zulke belangrijke beslissingen neemt en die beslissingen als het ware uitstrooit over het land, dat hij mensen die zich kritisch over zijn beleid uitlaten, wegzet als een groep die haar wil aan de meerderheid oplegt. Burgers hebben in dit land rechten, en die mogen ze laten gelden. Daarvoor moet de minister opkomen. Hij moet daarvoor niet weglopen.

Minister **Eurlings**: Voorzitter. Ik heb de heer Dibi weleens sterker gezien, bijvoorbeeld recent bij Pauw & Witteman. Dit is dus niet zijn sterkste moment. Ik heb niemand beschuldigd. Ik heb niemand, niemand rechten ontzegd. Het is werkelijk van de zotte dat dit soort zware woorden zo laat op de avond worden gebruikt. Ik heb alleen gezegd dat de wet duidelijk moet zijn. Ik wil u één voorbeeld geven, mijnheer Dibi, en verdient u zich daar een keer in. De A4 Leiderdorp ...

De **voorzitter**: Nee, minister ...

Minister **Eurlings**: Eén zin! Er was onduidelijkheid in de wetgeving en daardoor werd een project waar de hele buurt en de milieuorganisaties blij mee waren, door de rechter kapotgeschoten. Daardoor was ook het milieu de verliezer.

De **voorzitter**: Daarmee bent u toch nog buiten de orde, minister.

De heer **Polderman** (SP): Precies, voorzitter. Dit is namelijk een algemeen verhaal over advocaten die ergens iets tegenhouden en ik snap wel dat dat bij de minister voor frustratie zorgt, maar wij hebben het nu over een specifiek punt. In de Peel was een vergunning afgegeven. Minister Verburg heeft in verband daarmee een helder statement afgegeven. Zij was het eens met de complimenten. Mijn vraag aan deze minister is of hij de

Mevrouw Cramer, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

© M. Sablerolle – Gouda

opmerkingen over de advocaten niet van toepassing wil verklaren op dit dossier. Een algemene, filosofische opmerking over zijn frustratie kan ik mij voorstellen, maar die geldt dus absoluut niet bij deze casus.

Minister Eurlings: Voorzitter. Daar gaan wij weer. Dit wordt een herhaling van zetten.

De voorzitter: Dat hoeft niet per se.

Minister Eurlings: Ik zit niet met een frustratie en verder geldt: ik ga niet over deze uitspraak. Ik ben gevraagd om aanwezig te zijn om de bredere uitwerking van Natura 2000 te belichten. Er werd een algemene diskwalificatie in mijn richting gemaakt. Ik heb gezegd wat ik vind, namelijk dat de wetten zo duidelijk moeten zijn dat je weet waaraan je toe bent en dat niet door een onduidelijkheid in de wetgeving een handige advocaat er altijd een gat in kan schieten. De heer Van der Vlies heeft in zijn tweede termijn daarop positief gereageerd. Men kan proberen dat uit zijn verband te trekken, maar ik wil daaraan toch maar niet meedoen.

De heer Koopmans (CDA): Als de minister van Verkeer en Waterstaat bedoelt te zeggen dat hij net als de CDA-fractie vindt dat er in dit land en misschien ook wel bij de deelnemers aan dit debat herwaardering ontstaat van de waarden van het algemene belang en dat dat geformuleerd mag worden door het politieke bestuur, dan vindt hij de CDA-fractie op een geweldige manier aan zijn zijde.

Minister Eurlings: Dank u wel! Bij de stemming over de spoedwet bleek dat op GroenLinks en de Partij voor de Dieren na het hele parlement deze duidelijke lijn steunt. Daarvoor nogmaals dank.

□

Minister Cramer: Voorzitter. Ik zal de avondsluiting doen. Ik heb hier met genoegen en tevredenheid tussen mijn twee collega's van het CDA gezeten. Ik heb met genoegen geconstateerd – en u in deze Kamer ook – dat wij het zeer met elkaar eens zijn over het vasthouden aan

de natuurbeschermingsdoelen. Er wordt niet aan getornd en zij worden niet opgerekt. Wij steunen alle kritiek tegen degenen die vragen of wij het oprekken. Wij hebben daar met zijn allen heel duidelijk "neen" tegen gezegd. Aan het adres van de heer Dibi merk ik dan ook op dat wij doen wat wij zeggen.

Ik ben bovendien reuze blij met alle complimenten van de heer Koopmans, in de eerste plaats voor het NSL dat wij goedgekeurd hebben gekregen en in de tweede plaats voor het ammoniakplan. Dat is inderdaad een ingewikkeld plan. In 2011 zullen heel veel boeren hieraan al voldoen en in 2013 voldoen zij allemaal aan wat wij nu met elkaar afspreken. We hebben een duidelijk traject. Niemand kan er meer onderuit. Iedereen in de Kamer is het erover eens. Er zijn geen discussies, terwijl er jarenlang discussies waren over de vraag hoe we dit moesten bereiken. Nu gaan we het met zijn allen doen en ik wens dan ook, dat wij dit traject ook met zijn allen tot een succes maken.

Tot slot merk ik aan het adres van de heer Dibi op dat wij in deze tijden van crisis een investeringsprogramma hebben. Er is nog nooit een kabinet geweest dat zo groen is als dit kabinet: 2 mld. voor allerlei investeringen in duurzaamheid in tijden van crisis. Dat is nog nooit gepresteerd, ook niet in andere landen van Europa.

Daarmee wil ik eindigen, voor de Paasdagen!

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik had toch een wat andere avondsluiting verwacht.

De motie-Koopmans/Van der Vlies (31920, nr. 1) is inmiddels in die zin gewijzigd dat zij thans luidt:

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de uitspraak van de Raad van State inzake Nb-wetvergunningen voor veel onduidelijkheid en onzekerheid zorgt;

overwegende dat een snelle, juiste, juridische zekerheid geboden dient te worden en dat een nood-/reparatiewet daarin zou kunnen voorzien;

overwegende dat in de Habitatrictlijn in de artikelen 12 tot en met 16 de mogelijkheid tot het voeren van beleid met "de hand aan de kraan" en evaluatie nadien is opgenomen;

roept de regering op, voor 1 juli 2009 te komen met een reparatie, zo nodig middels een wetswijziging waarin de mogelijkheid wordt geopend "bestaand gebruik" passender te definiëren zodat bedrijfs- en projectontwikkelingen die per saldo het milieu verbeteren, mogelijk zijn (zoals bij wegen die vallen onder het NSL) met behoud van de doelstellingen van de Nb-wet,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt nr. 4 (31920, was nr. 1).

Voorzitter

De stemmingen over de moties zullen aanstaande dinsdag worden gehouden.

Ik wens allen goede Paasdagen toe.

Sluiting 22.55 uur

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

De volgende brieven

Maatregelen met betrekking tot asielzoekers uit Somalië - 19637-1261
staatssecretaris van Justitie, Albayrak N. - 3 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Verslag van de informele Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen ("Gymnich") van 27 en 28 maart 2009 - 21501-02-887
minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 3 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Verslag van de Landbouw- en Visserijraad van 23 maart 2009 - 21501-32-328
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 3 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding 24ste voortgangsrapport HSL-Zuid - 22026-293
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Kabinetsreactie op het Groenboek TEN-T - 22112-843
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Toezending van de 25ste Voortgangsrapportage Betuweroute - 22589-297
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding rapport "Evaluatie ov-chipkaart Rotterdam" - 23645-289
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 7 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Uitstel op verzoek om reactie op brief van Milieudefensie inzake Aanbieding rapport "Woningbouw in Noord-vleugel" - 27562-23
minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Laan van der E.E. - 7 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding vernieuwde Beleidskader gemeentelijke herindeling - 28750-5
staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Bijleveld-Schouten A.Th.B. - 3 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Wijziging bijlage bij Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften - 29398-148
minister van Justitie, Hirsch Ballin E.M.H. - 2 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Internationale kennisdeling verkeersveiligheid en gidsfunctie Nederland verkeersveiligheid - 29398-149
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Toezegging overzicht vervolging dierenrechten-extremisme n.a.v. het mondelinge vragenuur van 17 maart jl. - 29754-149
minister van Justitie, Hirsch Ballin E.M.H. - 7 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie op moties over internationale kinderontvoering - 30072-24
minister van Justitie, Hirsch Ballin E.M.H. - 7 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding 13de voortgangsrapportage Ruimte voor de Rivier - 30080-37
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota naar aanleiding van het nader verslag - 30429-17
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Cramer J.M. - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Informatie over de afspraken die met de zorgverzekeraars zijn gemaakt over de uitvoering van de AWBZ door zorgkantoren in de periode 2009-2011 - 30597-63
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bussemaker M. - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding procesevaluatie maatregel Inrichting voor Stelselmatige Daders - 31110-10
staatssecretaris van Justitie, Albayrak N. - 7 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanbieding van de Tweede Voortgangsrapportage Anders Betalen voor Mobiliteit - 31305-127
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 6 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Anders Betalen voor Mobiliteit; reactie op suggesties voor aanvullende milieuscenario's kilometerprijs - 31305-128
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S - 7 april 2009
Rondgezonden en gepubliceerd